

WETGEVINGSDOSSIER V

Commentaar bij de wet van 6 juli 2017 houdende vereenvoudiging, harmonisering, informatisering en modernisering van bepalingen van burgerlijk recht en van burgerlijk procesrecht alsook van het notariaat, en houdende diverse bepalingen inzake justitie (*Potpourri V*)

Mr. Dirk CHABOT, bestuurder departement studiedienst en collectieve belangen
Bart COPPEIN, Philippe GÉRARD, Thomas INCALZA, Michaël MEYSMAN, Twyla QUÉVA en Sofie VERHERSTRAETEN, juristen studiedienst

Brussel, 26 juli 2017

INHOUD

Voorwoord	3
I. Overzicht en analyse van de wijzigingen in PP V	4
I.A. Wijzigingen in het burgerlijk recht en burgerlijk procesrecht	4
I.B. Wijzigingen in het Wetboek Internationaal Privaatrecht	19
I.C. Wijzigingen in het strafrecht en strafprocesrecht	21
II. Overzicht van inwerkingtredingsbepalingen.....	26
III. Beknopt overzicht van de door de OVB genomen acties	27
IV. Standpunten OVB.....	28
IV.1. Standpunt OVB 30 september 2016	
IV.2. Standpunt OVB 6 februari 2017	
V. Wetttekst en memorie van toelichting.....	51
VI. Concordantietabel en link wetgevingsdossier “Potpourri à la carte”	52

Waarde confraters,

Met de publicatie op 24 juli jongstleden van een vijfde potpourriwet is de potpourrisaga die ons de afgelopen drie jaren meer dan bezig hield, voorlopig afgerond.

Ook tijdens het zomerreces hield de OVB studiedienst er aan om - zoals u ondertussen gewend bent - daags nadien, een vijfde wetgevingsdossier over te maken in zijn vertrouwde vorm met een overzicht met commentaren op de belangrijkste wijzingen, de verschillende data van inwerkingtreding, een overzicht van de OVB-demarches en publicaties, de OVB-standpunten, handige links naar de wettekst en memorie van toelichting en een concordantietabel van de wettekst zoals ze was en zoals ze wordt.

Ik ben zo vrij om u nog even te herinneren aan het wetgevingsdossier "[POTPOURRI A LA CARTE](#)" waar u onder een handig alfabetisch trefwoordenregister alle wijzigingen van de eerste potpourri tot en met deze laatste terugvindt. Het spreekt voor zich dat deze werd geüpdatet.

Zoals steeds wens ik ook deze maal de vele experts, confraters en commissies te danken die meehielpen in het formuleren en verifiëren van standpunten en opmerkingen. Een bijzonder woord van dank en appreciatie gaat uit naar confrater Dominique PIGNOLET die vele uren en weekenddagen opofferde ter verdediging/bewaking van de OVB-belangen inzake materies van burgerlijk recht en meer specifiek het familierecht, erfrecht en schenkingen. Haar expertise werd door alle actoren unaniem ten zeerste gewaardeerd.

Ook een woord van dank aan de medewerkers van de studiedienst die steeds tegen te krappe deadlines voor de vijfde maal op rij opnieuw puik werk hebben geleverd.

Dank ook aan voorzitter Dominique MATTHYS, door zijn vaak stille diplomatie ontving de OVB en haar studiedienst dikwijls ontwerp teksten uit eerste hand met de inkt nog warm zonder dewelke het halen van de deadlines onmogelijk zou zijn geweest.

Confraterneel,

Dirk CHABOT
Bestuurder studiedienst en collectieve belangen
OVB

I. Overzicht en analyse van de wijzigingen in PP V

De voor de advocatuur meest relevante bepalingen betreffen het burgerlijk recht en het burgerlijk procesrecht. Concreet beoogt PP V de vereenvoudiging, harmonisering, informatisering en modernisering van bepalingen van het burgerlijk recht, het burgerlijk procesrecht alsook van het notariaat. Bijkomend zijn ook enkele andere aspecten van belang, met name enkele bepalingen omtrent het Wetboek Internationaal Privaatrecht en het straf(proces)recht.

De bepalingen die als minder belangrijk werden beoordeeld voor de advocatuur worden hierna niet verder toegelicht.

A. WIJZIGINGEN IN HET BURGERLIJK RECHT EN BURGERLIJK PROCESRECHT:

De volgende bepalingen van PP V bevatten wijzigingen aan het burgerlijk recht en burgerlijk procesrecht:

- Titel 2, Hoofdstuk 1: Wijzigingen Burgerlijk Wetboek (art. 2-12)
- Titel 2, Hoofdstuk 2: Wijzigingen Gerechtelijk Wetboek (art. 13-44)
- Titel 3: Wijziging art. 2277 Burgerlijk Wetboek (art. 48)
- Titel 5, Hoofdstuk 1: Wijzigingen Burgerlijk Wetboek (art. 63-70)
- Titel 5, Hoofdstuk 2: Wijzigingen Gerechtelijk Wetboek (art. 71-85)
- Titel 6, Hoofdstuk 1: Wijziging Burgerlijk Wetboek (art. 95)
- Titel 7: Wijzigingen Burgerlijk Wetboek (art. 102-106)
- Titel 8, Hoofdstuk 1: Wijzigingen Burgerlijk Wetboek (art. 107-108)
- Titel 8, Hoofdstuk 2: Wijzigingen Burgerlijk Wetboek (art. 109-117)
- Titel 8, Hoofdstuk 3: Wijziging Gerechtelijk Wetboek (art. 118)
- Titel 8, Hoofdstuk 4: PP V art. 119 e.v. m.b.t. kosteloze verwerping
- Titel 9, Hoofdstuk 1: Wijzigingen Burgerlijk Wetboek (art. 124-125)
- Titel 10, Hoofdstuk 1: Wijzigingen Gerechtelijk Wetboek (art. 128-159)
- Titel 10, Hoofdstuk 2: Wijziging Burgerlijk Wetboek (art. 160)
- Titel 17, Hoofdstuk 1: Wijzigingen Gerechtelijk Wetboek (art. 219-222)
- Titel 20: Wijziging Burgerlijk Wetboek (art. 315)

Inhoudelijk vertalen deze wijzigingen zich naar de elf volgende relevante nieuwigheden (deze worden *infra* besproken):

1. Wijziging van een aantal bepalingen van het Burgerlijk Wetboek en van het Gerechtelijk Wetboek, in het bijzonder met het oog op de invoering van een voorafgaand geschiktheidsvonnis in de procedure voor binnenlandse adoptie (art. 2-12 PP V tot invoering van art. 346-1/1, 346-1/2, 346-2/1, 361-2/1, vervanging van art. 346-2 en wijziging van art. 361-1, 361-2, 361-3, 361-5, 363-1, 365-4 Burgerlijk Wetboek & art. 13-44 PP V tot herstel van art. 1231-1, invoeging van art. 1231-1/1 tot 1231-1/14, art. 1231-18/1 en art. 1231-57, tot wijziging van art. 1231-3 tot 1231-9 en art. 1231-41, 1231-42 en 1231-53 en tot opheffing van art. 1231-27 tot 1231-33 en 1231-33/1 tot 1231-33/7 Gerechtelijk Wetboek).
2. Wijziging van art. 2277 van het Burgerlijk Wetboek betreffende de verjaring van schuldvorderingen wegens levering van goederen en diensten via distributienetten voor water, gas of elektriciteit of de levering van elektronische communicatiediensten of

omroeptransmissie- en omroepdiensten via elektronische communicatienetwerken (art. 48 PP V tot wijziging van art. 2277 Burgerlijk Wetboek).

3. Diverse wijzigingen op het gebied van het familierecht en met betrekking tot de familierechtbank (art. 63-70 PP V tot wijziging van art. 301, 331*sexies*, 353-2, 353-5, 410, vervanging van art. 353-4*bis* en tot invoeging van art. 335*quater*, 348-5/1 Burgerlijk Wetboek & art. 71-86 PP V tot wijziging van art. 572*bis*, 628, 629*bis*, 731, 1253*ter*/3, 1253*ter*/4, 1253*ter*/5, 1253*ter*/6, 1294*bis*, 1390*bis*, tot invoeging van art. 632*bis*, tot vervanging van art. 570, 591, 14°, 1296 en tot opheffing van art. 626 Gerechtelijk Wetboek).
4. Wijziging van art. 910 Burgerlijk Wetboek - inzake de onbaatzuchtige legaten: aanpassing vereiste van de machtiging overeenkomstig art. 76 gemeentewet en overeenkomstig de wet van 12 juli 1931 (art. 95 PP V tot wijziging van art. 910, eerste lid Burgerlijk Wetboek).
5. Wijzigingen Gerechtelijk Wetboek inzake verzoeken betreffende de grensoverschrijdende maatregelen inzake de ouderlijke verantwoordelijkheid en de bescherming van kinderen (art. 102-106 PP V tot vervanging van art. 633*septies* en tot wijziging van art. 1322*sexies*, 1322*nonies*, 1322*decies*, 1322*duodecies* Gerechtelijk Wetboek).
6. Wijzigingen van het Burgerlijk Wetboek en Gerechtelijk Wetboek inzake de verklaringen van aanvaarding onder voorrecht van boedelbeschrijving en verwerping van een nalatenschap (art. 107-108 PP V tot wijziging van art. 784 en 793 Burgerlijk Wetboek en art. 118 PP V tot opheffing van art. 1185 Gerechtelijk Wetboek).
7. Wijzigingen van het Burgerlijk Wetboek voor de invoering van een centraal erfrechtregister (art. 109-117 PP V tot invoeging van art. 892/1 tot 892/8 Burgerlijk Wetboek).
8. Wijzigingen notariaat (art. 124-127 PP V tot wijziging van art. 976, 1° en 2° en 1008 Burgerlijk Wetboek; opheffing van de wet van 16 floréal jaar IV (5 mei 1796); opheffing art. 16 van Titel III van het decreet van 29 september-6 oktober 1791).
9. Wijzigingen van het Gerechtelijk Wetboek en het Burgerlijk Wetboek betreffende diverse procedurele bepalingen (art. 128-159 PP V tot wijziging van art. 19, 735, 736, 745 (Franse tekst), 747, 748, 775, 803, 804, 806, 809, 818, 875*bis*, 1047, 1050, 1066, 1097, 1109/1, 1110, 1254, 1394/27 (Franse tekst), 1398/1, 1399, 1402, tot vervanging van art. 742, 1121, 1336, 1397 en tot opheffing van art. 1039, derde lid, 1064, 1119, 1120 en 1496 Gerechtelijk Wetboek en art. 160 PP V tot wijziging van art. 2244 Burgerlijk Wetboek).
10. Wijzigingen van het Gerechtelijk Wetboek betreffende de rechterlijke organisatie (art. 219-227 PP V tot wijziging van art. 66, 71, 76, 101, tot invoeging van art. 86*bis* en 113*quater* en tot herstel van art. 99*bis* Gerechtelijk Wetboek).
11. Wijziging van art. 1317 van het Burgerlijk Wetboek betreffende de authentieke titel als schriftelijk bewijs van verbintenis en betaling - aanpassing ingevolge Verordening (EU) 910/2014 betreffende de elektronische identificatie en vertrouwensdiensten voor elektronische transacties in de interne markt en tot intrekking van Richtlijn 1999/93/EG (art. 315 PP V tot wijziging van art. 1317 Burgerlijk Wetboek).

1. Wijziging van een aantal bepalingen van het Burgerlijk Wetboek en van het Gerechtelijk Wetboek, in het bijzonder met het oog op de invoering van een voorafgaand geschiktheidsvonnis in de procedure voor binnenlandse adoptie

Voornaamste wijzigingen: Invoering en aanpassing van diverse art. in het Burgerlijk Wetboek (art. 346-1/1; 346-1/2; 346-2; 346-2/1; 361-1, eerste lid; 361-2; 361-2/1; 361-3, 2°, a); 361-5, 1° en 3°; 363-1, eerste lid; 365-4, eerste lid Burgerlijk Wetboek) en Gerechtelijk Wetboek (art. 1231-1/1 tot

1231-1/14; 1231-18/1; 1231-57; 1231-3, eerste lid & tweede lid, 3°; 1231-4, §4, 1ste en tweede lid; 1231-5, 1231-6, eerste lid; 1231-7, tweede lid; 1231-8, eerste lid; 1231-9; 1231-41, 1°; 1231-42, 3°; 1231-53; 1231-57). Invoering van een geschiktheidsvonnis en bijbehorende procedure, nu ook bij binnenlandse adoptie.

Art. 2-12 en 13-44 PP V breiden de voorafgaande evaluatie van de geschiktheid om te adopteren - voorheen enkel voorzien in het kader van interlandelijke adopties - uit tot de binnenlandse adoptie. Het onderscheid tussen beide vormen van adoptie wordt dan ook opgeheven daar nu voorzien wordt in een enkele procedure (zie. art. 6 PP V tot wijziging van art. 361-1, eerste lid Burgerlijk Wetboek).

De evaluatie van de geschiktheid zal nu een verplichte voorafgaande stap uitmaken voor iedere kandidaat-adoptant. Er wordt evenwel voorzien in een afwijking van die regel voor de binnenlandse adopties die betrekking hebben op een *vertrouwd* kind voor de kandidaat-adoptant. Met het begrip *vertrouwd* kind worden drie soorten situaties beoogd:

- De eerste situatie is verwantschap (tot de derde graad) met de adoptant, zijn echtgenoot of de persoon met wie hij samenwoont, zelfs overleden.
- De tweede situatie is wanneer de adoptant, *voor* de voorgenomen adoptie (dit is een precisering van de omschrijving in huidig art. 346-2 Burgerlijk Wetboek), het dagelijkse leven heeft gedeeld met het kind.
- De derde situatie is wanneer de adoptant *voor* de voorgenomen adoptie (*idem supra*), een duurzame socio-affectieve band met het kind tot stand heeft gebracht.

De bedoeling van deze wijzigingen is om op passende wijze tegemoet te komen aan de beginselen van het Verdrag van 's-Gravenhage van 29 mei 1993 inzake de internationale samenwerking en de bescherming van kinderen op het gebied van de interlandelijke adoptie.

De OVB is verheugd dat de Belgische wetgeving meer in overeenstemming wordt gebracht met de internationale regelgeving en dat harmonisering beoogd wordt op vlak van de evaluatie van de geschiktheid van de kandidaat-adoptanten, zodat binnenlands geadopteerde kinderen gelijksoortige waarborgen kunnen genieten.

Ter info: Bij de wijzigingen van het Gerechtelijk Wetboek werden op de valreep via amendementen nog enkele aanpassingen doorgevoerd:

- Een nieuw art. 14 PP V (met vernummering tot gevolg) tot invoering van een afdeling *1 bis*.
- Bepalingen inzake de geschiktheid om te adopteren.¹
- Een aanpassing van de termijnen om kennis te nemen van het verslag van het maatschappelijk onderzoek, zoals bepaald in art. 28 (nu 29) PP V: Er was een discrepantie tussen de Nederlandstalig en Franstalige teksten. Deze termijn is nu uniform 15 dagen.²

Overgangsbepalingen (art. 45-46 PP V):

- **Op welke kandidaat-adoptanten van toepassing:** De nieuwe regels zijn van toepassing op eenieder die een kind wenst te adopteren en geen bemiddelingsovereenkomst heeft getekend met de erkende binnenlandse adoptiedienst van de Vlaamse Gemeenschap, of

¹ Amendement nr. 159 (DOC 54 2259/010) & Amendement nr. 160 (DOC 54 2259/010), Dhr. Raf Terwingen.

² Amendement nr. 161 (DOC 54 2259/010), Dhr. Raf Terwingen.

van wie de kandidatuur niet ontvankelijk is verklaard door een adoptiedienst erkend voor de binnenlandse adoptie in de Franse Gemeenschap, op de dag van de inwerkingtreding van deze titel.

- **Quid oorspronkelijke geschiktheidsvonnissen:** Wanneer het oorspronkelijke geschiktheidsvonnis werd uitgesproken door een jeugdrechtbank, moet het verzoek tot verlenging van de termijn van de geschiktheid om te adopteren bedoeld in art. 1231-1/9 van het Gerechtelijk Wetboek worden ingediend bij de familierechtbank die gelegen is in het rechtsgebied van de jeugdrechtbank die dat oorspronkelijke geschiktheidsvonnis heeft uitgesproken.

Inwerkingtreding: De Koning bepaalt de datum van de inwerkingtreding - uiterlijk op 1 januari 2020 - met **uitzondering** van **art. 11 (art. 363-1, eerste lid Burgerlijk Wetboek), 13 (art. 1231-1 Gerechtelijk Wetboek), 33 (art. 1231-4, §1, eerste en tweede lid Gerechtelijk Wetboek) en 39 (art. 1231-18/1) PP V**, die in werking treden op de tiende dag na de bekendmaking van de wet in het Belgisch Staatsblad.

2. Wijziging van art. 2277 van het Burgerlijk Wetboek betreffende de verjaring van schuldvorderingen wegens levering van goederen en diensten via distributienetten voor water, gas of elektriciteit of de levering van elektronische communicatiediensten of omroeptransmissie- en omroepdiensten via elektronische communicatienetwerken

Voornaamste wijziging: Toevoeging tweede lid bij art. 2277 Burgerlijk Wetboek. Verjaringstermijn van vijf jaren voor schuldvorderingen voor leveringen bepaalde goederen en diensten.

Art. 48 PP V wijzigt art. 2277 Burgerlijk Wetboek in die zin dat het tweede lid aangevuld wordt met een verduidelijking van de verjaringstermijn van schuldvorderingen voor de levering van elektriciteit, gas, water, elektronische communicatiediensten en omroeptransmissie- en omroepdiensten. Concreet wordt voor al deze goederen en diensten - die allen gemeen hebben dat ze worden geleverd bij de klant via een fysiek netwerk en dat de facturatie periodiek gebeurt - een identieke verjaringstermijn van vijf jaren ingesteld.

Zoals de memorie van toelichting aangeeft³, kan de reden voor deze verduidelijking gevonden worden in de onduidelijkheid - en praktische problemen - ontstaan na een recent arrest van het Hof van Cassatie van 8 januari 2015 (Cass., arrest C.14.0268.F van 8 januari 2015) .⁴

Tot voor kort beschouwde de meerderheid van de bodemrechters immers dat zulke schuldvorderingen verjaren na vijf jaren voor zover ze met de periodiciteitsvoorwaarden van art. 2277 betaalbaar zijn. Ook het Grondwettelijk Hof sprak zich in die zin uit voor schulden die verband houden met de levering van water (GwH, arrest nr. 15/2005 van 19 januari 2005). Het Grondwettelijk Hof en het Hof van Cassatie bevestigden dit verder voor schulden die verband houden met mobiele telefonie (GwH, arrest nr. 13/2007 van 17 januari 2007; Cass., arrest C.09.0410.F van 25 januari 2010).

Sinds het arrest van 8 januari 2015, leek het Hof van Cassatie evenwel te pleiten voor de toepassing van de éénjarige verjaringstermijn van art. 2272, tweede zinsdeel van het Burgerlijk Wetboek op de vorderingen tot betaling van facturen voor levering van energie aan huishoudelijke klanten. Door een dergelijke lezing van dit arrest ontstaat niet alleen onduidelijkheid, maar

³ Pagina's 25-26 Wetsontwerp PP V (DOC 54 2259/001). Zie link naar de memorie van toelichting infra.

⁴ Beschikbaar via deze link:

http://jure.juridat.just.fgov.be/pdfapp/download_blob?idpdf=N-20150108-4.

ontstaan tevens een aantal praktische problemen, eigen aan deze sector. Deze praktische aspecten zijn niet alleen problematisch voor de sector, maar mogelijk ook voor hun huishoudelijke klanten.

Om de problemen die uit dit arrest voortvloeien ongedaan te maken, was een wijziging van art. 2277 van het Burgerlijk Wetboek aangewezen.

Opgelet: Dit nieuw artikel is alleen van toepassing op de wettelijke leveringen. Leveringen door netwerkbeheerders, of een andere persoon, die het gevolg zijn van een onrechtmatig verbruik (zoals manipulatie van de meter of verbruik zonder overeenkomst of wettelijke verplichting) vallen dus niet onder dit nieuw artikel. De verjaring van deze schuldvorderingen valt nog steeds onder het gemeen recht (art. 2262*bis*, § 1, eerste lid Burgerlijk wetboek).

De OVB kan zich principieel vinden in de voorgestelde regeling en juicht toe dat er een einde komt aan de rechtsonzekerheid die ontstaan was door het arrest van het Hof van Cassatie van 8 januari 2015.

3. Diverse wijzigingen op het gebied van het familierecht en met betrekking tot de familierechtbank

Voornaamste wijzigingen: Art. 301, §1 & §9, tweede lid; 331*sexies*; 353-2, §1; 353-5; eerste lid; 410, §1, 5°; 353-4*bis*; 335*quater*; 348-5/1 Burgerlijk Wetboek & art. 569, eerste lid, 22° & derde lid; 572*bis*, 1°, 7°; 628, tweede lid; 629*bis*, §1, § 2/1, §7, tweede lid; 731, tweede lid; 1253*ter*/3, §2; 1253*ter*/4, §2, tweede lid; 1253*ter*/5; 1253*ter*/6, vierde lid; 1294*bis*;1390*bis*, eerste lid, derde lid; 632*bis*; 570; 591,14°; 1296; art. 626 Gerechtelijk Wetboek.

Art. 63-71 (Burgerlijk Wetboek) en art. 71-86 (Gerechtelijk wetboek) PP V behandelen de zogenaamde ‘*quick wins*’ om bepaalde technische maar ook inhoudelijke verbeteringen aan te brengen aan de bepalingen van het Burgerlijk Wetboek en Gerechtelijk Wetboek betreffende het familierecht.

Deze relevante wijzigingen kunnen - beknopt - als volgt weergegeven worden:

Inhoudelijke wijzigingen Burgerlijk Wetboek:

- Aanpassingen met het oog op adoptie na kafala (art. 348-5/1 Burgerlijk Wetboek) : Sinds 2005 is adoptie ook mogelijk uit landen die noch de adoptie noch de plaatsing met het oog op adoptie kennen. Dit gaat in het bijzonder over landen die enkel de kafala kennen, een vorm van wettelijke voogdij in landen met een islamitisch rechtssysteem, zoals bv. Marokko en Algerije. Volgens sommige Belgische hoven van beroep zou overeenkomstig het Marokkaanse recht de Marokkaanse voogdijrechter bij afwezigheid van ouders die hun toestemming tot adoptie kunnen geven de toestemming tot adoptie zelf moeten geven Dit is echter onmogelijk omdat Marokko de figuur van de adoptie niet kent. Om rechtszekerheid te garanderen en adopties na kafala onder voorwaarden mogelijk te laten, wordt de lacune met dit wetsontwerp weggewerkt (zie memorie van toelichting p.68-71). Voortaan zal in dat geval een voogd *ad hoc* worden aangesteld die de toestemming moet geven tot adoptie.
- Wijziging art. 353-2,§1; 353-4*bis* & 353-5, eerste lid Burgerlijk Wetboek betreffende de gevolgen van de gewone adoptie: Wanneer ouders meerdere kinderen adopteren, kunnen ze voortaan de naam van elk van hun geadopteerde kinderen individualiseren. Het principe van eenheid van naam in het kader van de gewone adoptie wordt hiermee verlaten.

- Wijziging art. 410, §1, 5° Burgerlijk Wetboek inzake de aanvaarding of verwerping van nalatenschappen: De regeling wordt uniform voor alle handelingsonbekwame personen.

Technische wijziging Burgerlijk Wetboek:

- Wijziging art. 301 Burgerlijk Wetboek inzake overeenkomsten omtrent de eventuele uitkering tot levensonderhoud. Louter technische aanpassing met opheffing van de verwijzing naar art. 1257 Gerechtelijk Wetboek (dit artikel was reeds opgeheven bij art. 5 van de wet van 2 juni 2010 tot wijziging van sommige bepalingen van het Burgerlijk Wetboek en van het Gerechtelijk Wetboek wat de procedure inzake echtscheiding betreft).

Technische wijzigingen (bevoegdheid *ratione materiae* familierechtbanken) Gerechtelijk Wetboek:

- De familierechtbank neemt kennis van de staat van personen (art. 572*bis*, 1° Gerechtelijk Wetboek). PP V (art. 71-79) voert een aantal aanpassingen door ter verduidelijking dat de aangelegenheid van de nationaliteit en de toekenning van de status van staatloze uitdrukkelijk elementen zijn van de staat van de persoon. Zo kunnen deze specifieke vorderingen niet langer aanhangig worden gemaakt bij de rechtbank van eerste aanleg op basis van art. 568, eerste lid, Gerechtelijk Wetboek (volheid van bevoegdheid). De aangelegenheid van de staatloosheid moet worden gelijkgesteld met die van de nationaliteit, omdat zij er nauw mee verbonden is (memorie van toelichting p. 74-75).
- Bevoegdheden tot kennisname van vorderingen tot erkenning en uitvoerbaarverklaring van buitenlandse rechterlijke beslissingen of akten, worden voor een stuk overgeheveld van de rechtbank van eerste aanleg naar de familierechtbank, in overeenstemming.
- Volgens een arrest van het Hof van Cassatie uit 1982 maken de terugvordering en invordering van het leefloon geen deel uit van de onderhoudsverplichtingen. PP V (art. 74-75) wijzigt dat de vrederechter niet langer bevoegd is voor deze geschillen; de standaardregels van het Gerechtelijk Wetboek zullen van toepassing zijn (art. 591, 14° & art. 626 Gerechtelijk Wetboek).

Wat dit laatste betreft, gaat de OVB principieel akkoord met de wetgever om zich in regel te stellen met het arrest van het Hof van Cassatie. Zij betreurt echter de vage verwijzing naar 'de standaardregels van het Gerechtelijk Wetboek'. Een concrete toewijzing van deze bevoegdheid aan bv. de arbeidsrechtbank ware wenselijk geweest.

Inhoudelijke wijzigingen Gerechtelijk Wetboek:

- Art. 80 PP V (art. 1253*ter*/3, §2 Gerechtelijk Wetboek) verduidelijkt de termijn van zes maanden voorgeschreven bij art. 1734, § 2, Gerechtelijk Wetboek voor de mogelijke verlenging van een bemiddelingspoging.
- Art. 83 PP V (art. 1253*ter*/6, vierde lid Gerechtelijk Wetboek) voert de verlenging in van de termijn waarbinnen een maatschappelijk onderzoek bevolen kan worden door de familierechtbank in het kader van art. 1253*ter*/6 Gerechtelijk Wetboek (vordering met betrekking tot de rechten en plichten minderjarige die voortvloeien uit familiale betrekkingen): deze termijn gaat van 75 dagen naar 3 of 4 maanden (dit laatste wanneer gedurende gerechtelijke vakantie).
- Herinvoering in art. 1294*bis* Gerechtelijk Wetboek (art. 84 PP V) van het principe van de voorlopige binding van de familierechtelijke overeenkomst in het kader van een EOT.

Opgelet:

- Voor art. 84 PP V geldt een overgangsbepaling. Art. 84 PP V is van toepassing op alle (familierechtelijke) overeenkomsten bedoeld in art. 1288 Gerechtelijk Wetboek die ondertekend worden na de inwerkingtreding van deze wet.
- Ingevolge deze wijzigingen in het Burgerlijk Wetboek en het Gerechtelijk Wetboek dienen ook enkele technische en praktische aanpassingen te gebeuren aan:
 - o Wetboek Internationaal Privaatrecht (art. 88-89 PP V): Voornamelijk gericht op de aanpassing van art. 68 WIPR (recht toepasselijk op de toestemming tot adoptie). Volgens een strikte interpretatie is het tweede lid van dit artikel enkel van toepassing op de toestemming van het kind, niet van zijn ouders of wettelijke vertegenwoordiger. Wanneer het toepasselijke recht niet voorziet in de noodzaak van de toestemming of de instelling van de adoptie niet kent, is het Belgische recht van toepassing. Zo ontstaat een lacune over de toestemming van de ouders of wettelijke vertegenwoordigers, hetgeen art. 88-89 PP V nu verduidelijken: dit lid is ook van toepassing op de toestemming van ouders en wettelijke vertegenwoordigers.
 - o Aanpassingen Consulair Wetboek (art. 90-93 PP V): Herstellingen inzake bevoegdheid familierechtbank en hervorming van het gerechtelijk arrondissement Brussel (art. 7, 4°; art. 15, derde lid & vijfde lid; art. 16, eerste & tweede lid; art. 71 C.W.).
 - o Aanpassingen Wetboek van de Belgische nationaliteit (art. 94 PP V): familierechtbank en familiekamer hof van beroep worden bevoegde rechtscolleges voor vorderingen inzake nationaliteit (art. 15, §5, eerste, tweede & derde lid, §6, tweede & derde lid).

4. Wijziging van art. 910, eerste lid Burgerlijk Wetboek inzake de legaten aan (bepaalde) rechtspersonen met onbaatzuchtig doel: aanpassing vereiste van de machtiging overeenkomstig art. 76 gemeentewet en overeenkomstig wet van 12 juli 1931.

De bevoegdheid van de minister van Justitie of de Koning tot het machtigen van beschikkingen bij testament ten gunste van een aantal rechtspersonen die onder de exclusieve bevoegdheid van de minister van Justitie vallen, wordt afgeschaft (art. 95 PP V).

De bestaansredenen voor deze machtiging zouden immers achterhaald zijn. (Cfr. Memorie van Toelichting p. 92).

Het gaat om volgende rechtspersonen:

- verenigingen zonder winstoogmerk, internationale verenigingen zonder winstoogmerk en stichtingen (zoals geregeld door de wet van 27 juni 1921);
- liefdadige congregaties of huizen van ziekenverplegende vrouwen (geregeld door keizerlijk decreet van 18 februari 1809 betreffende de congregaties of huizen van ziekenverplegende vrouwen);
- seminaries (geregeld door het keizerlijk decreet van 6 november 1813 op de bewaring en beheer der goederen welke de geestelijkheid in verschillende delen van het keizerlijk bezit).

Zowel het burgerlijk wetboek als bovengenoemde bijzondere wetten worden hiertoe aangepast.

Opgelet: Deze wijziging betekent dat **enkel** voor legaten geen machtiging meer nodig is. Schenkingen onder levenden aan deze rechtspersonen vereisen wel nog een machtiging.

Overgangsbepaling: De aanvragen tot machtiging die reeds ingediend waren voor de inwerkingtreding van PP V blijven onderworpen aan de procedure die van toepassing was op het ogenblik van de indiening van de aanvraag.

5. Wijzigingen Gerechtelijk Wetboek inzake verzoeken betreffende de grensoverschrijdende maatregelen inzake de ouderlijke verantwoordelijkheid en de bescherming van kinderen

Voornaamste wijzigingen: Art. 633*septies*, eerste lid; 1322*sexies*, eerste, tweede, derde en vierde lid; 1322*nonies*, §1, tweede lid; 1322*decies*, §4, eerste tot vijfde lid, §5, §6; 1322*duodecies*, §4 Gerechtelijk Wetboek.

Art. 102-106 PP V wijzigen het Gerechtelijk wetboek en zijn erop gericht “een betere tenuitvoerlegging, door de Belgische wetgeving, van de bepalingen vastgesteld bij de Europese Verordening 2201/2013, de zogeheten Verordening Brussel II*bis*, teneinde de behandeling van de dossiers betreffende kinderontvoeringen binnen Europa te vergemakkelijken, een snelle afhandeling van die zaken door de gerechten te bevorderen en de uitvoering, in het buitenland, van de door de Belgische gerechten gewezen beslissingen te faciliteren” (memorie van toelichting p. 94).

Art. 1322*sexies* wordt ingekort tot het eerste lid, dat tevens verbeterd wordt: “De zaken bedoeld in artikel 1322*bis* worden ingeleid en behandeld zoals in kort geding”. Het tweede tot en met vierde lid betroffen de onmogelijkheid tot het aanwenden van een rechtsmiddel voor bepaalde procedures die in verdere artikelen van Hoofdstuk XII*bis* van het Gerechtelijk Wetboek aan bod komen en worden verplaatst en ondergebracht bij deze respectieve artikelen (art. 1322*nonies*, 1322*duodecies* en 1322*decies*, §5). Volgens de memorie van toelichting (p. 94-95) zullen deze ingrepen een einde maken aan de heersende onduidelijkheid en de leesbaarheid van het volledige Hoofdstuk XII*bis* bevorderen.

Art. 1322*decies* wordt gewijzigd om te verhelpen aan een aantal problemen die opgedoken zijn sedert de inwerkingtreding van de wet van 16 maart 2007:

1. In paragraaf 4 wordt de mogelijkheid tot samenvoeging ingevoerd van het verzoek tot terugkeer conform art. 1322*decies* met een lopende procedure inzake ouderlijke verantwoordelijkheid of een daarmee samenhangend geschil. De territoriale bevoegdheidsregel van art. 633*septies* Gerechtelijk Wetboek wordt hiermee in overeenstemming gebracht. Ook wordt, ter voorkoming van een verlenging van de procedure, bepaald dat geen enkel rechtsmiddel kan worden ingediend tegen de beslissing tot verwijzing. De minister van Justitie beoogt via de wijziging van § 4 “het formaliseren en organiseren van de mogelijkheid tot samenvoeging van de procedures in plaats van de ambtshalve opschorting van de procedure ten gronde die is ingesteld voorafgaandelijk aan de tenuitvoerlegging van het mechanisme bedoeld in art. 11, § 6, van de Europese Verordening 2201/2003, in antwoord op de problemen die zich hebben voorgedaan” (memorie van toelichting p. 97-98).
2. Sedert de inwerkingtreding van de Verordening Brussel II*bis* mag de rechter van de staat van toevlucht zich uitspreken over de terugkeer. Wanneer deze rechter de terugkeer echter weigert op grond van de redenen opgesomd in art. 13 van het Verdrag van 's-Gravenhage, heeft zijn beslissing slechts een voorlopig karakter. De rechter van de staat van de gewone verblijfplaats blijft immers bevoegd en heeft het laatste woord over het gezag over het kind en bijgevolg over de terugkeer of niet-terugkeer van het kind (procedure bedoeld in art. 11, 6 en volgende van de Verordening). De aldus gewezen

eindbeslissing zal vervolgens uitvoerbaar zijn in alle lidstaten van de Europese Unie, zonder procedure tot erkenning of tot uitvoerbaarverklaring, op voorwaarde dat deze eindbeslissing aan bepaalde vereisten voldoet. Zo dient a) het kind in de gelegenheid te zijn gesteld te worden gehoord, tenzij zulks vanwege zijn leeftijd of mate van rijpheid niet raadzaam wordt geacht, en b) de rechter in zijn beslissing rekening te houden met de redenen voor een weigeringsbeslissing ingevolge art. 13 van het Verdrag van 's-Gravenhage van 1980. Deze vereisten staan opgesomd in de Brussel *Ibis*-Verordening, maar niet in het Gerechtelijk Wetboek, met als gevolg dat ze in de praktijk niet systematisch worden nageleefd door de Belgische autoriteiten, met de nodige problemen vandienvanneer de gecertificeerde beslissingen moeten worden uitgevoerd in een andere lidstaat. Daarom wordt in de nieuwe paragraaf 6 de rechter (van de staat van de gewone verblijfplaats van het kind) die zich moet uitspreken over een beslissing tot niet-terugkeer op grond van het Verdrag van 's-Gravenhage van 1980, verplicht in zijn beslissing rekening te houden met de motieven en bewijselementen die het gerecht van de staat van toevlucht ertoe brachten om de terugkeer van het kind te weigeren. In datzelfde kader wordt de motivering van het “niet horen” van het kind expliciet opgenomen.

3. De minister van Justitie breidt in paragraaf 6 ook de bevoegdheid van de rechter uit om zich uit te spreken over het omgangsrecht. Volgens het huidige recht kan hij dit enkel doen wanneer hij gelijktijdig de terugkeer van het kind naar België beveelt. Na de aanpassing zal hij zich zelfs kunnen uitspreken over het omgangsrecht wanneer hij de terugkeer van het kind naar België weigert. Voor de huidige restrictie zou immers geen enkele grond bestaan.

De OVB verheugt zich dat werk werd gemaakt van deze proceseconomische vooruitgang die bovendien de Belgische wetgeving meer in overeenstemming brengt met de internationale regelgeving.

6. Wijzigingen van het Burgerlijk Wetboek en het Gerechtelijk Wetboek inzake de verklaringen van aanvaarding onder voorrecht van boedelbeschrijving en verwerping van een nalatenschap

Voornaamste wijzigingen: art. 784; 793 Burgerlijk Wetboek & art. 1185 Gerechtelijk Wetboek.

Art. 107-108 & 118 PP V voorzien dat de verwerping van een nalatenschap of de verklaring van aanvaarding onder voorrecht van boedelbeschrijving voortaan enkel kunnen gebeuren door middel van een verklaring afgelegd ten overstaan van een notaris in authentieke vorm. Beide verklaringen zullen met andere woorden niet langer kunnen worden gedaan op de griffie van de rechtbank van eerste aanleg, noch in de vorm van een onderhandse akte ten overstaan van een notaris.

Hoewel de OVB het nut inziet van de ontlasting van de griffies en van het centraliseren van deze formaliteiten bij één instantie, heeft ze bedenkingen bij de verplichting om beide verklaringen enkel nog in een authentieke akte te kunnen opnemen. Zo kan worden verwacht dat een notariële akte gevoelig meer zal kosten dan het afleggen van een verklaring op de griffie. Het huidige wetsontwerp voorziet echter onvoldoende waarborgen om het risico op een verhoging van de kosten voor de rechtzoekende - die geen andere keuze zal hebben dan de verklaringen af te leggen voor een notaris - te ondervangen.

Overgangsbepaling (art. 122 PP V): Art. 107, 1°, 107, 2°, 108, 1° en 108, 2° zijn van toepassing op elke in deze bepalingen bedoelde verklaring, afgelegd vanaf de inwerkingtreding van deze bepalingen, ongeacht het tijdstip waarop de nalatenschap is opengevallen.

Inwerkingtreding (art. 123 PP V): Art. 107,2°, 108, 2° treden in werking op de door de Koning bepaalde datum en uiterlijk op 1 januari 2020.

7. Wijzigingen van het Burgerlijk Wetboek voor de invoering van een centraal erfrechtregister

Voornaamste wijzigingen: Art. 892/1 tot 892/8 Burgerlijk wetboek (ingevoegd, onder boek III, titel I, (nieuw) hoofdstuk VII: "Centraal Erfrechtregister").

Advocaten zullen verklaringen van aanvaarding van nalatenschappen onder voorrecht van boedelbeschrijving of verklaringen van verwerping in de toekomst niet langer kunnen raadplegen via het register van deze verklaringen dat ter griffie wordt bijgehouden.

PP V voert in art. 109-117 namelijk een centraal erfrechtregister in, beheerd door de Koninklijke Federatie van het Belgisch Notariaat, waarin deze verklaringen zullen worden geregistreerd.

De OVB acht het onontbeerlijk dat advocaten, als belangrijke actoren binnen Justitie, niet ongelijk behandeld worden ten aanzien van notarissen en toegang krijgen tot het centraal erfrechtregister.

Dit kan perfect georganiseerd worden via het Digitaal Platform voor de Advocaat (ofwel: DPA), naar analogie van de huidige toegang van Vlaamse advocaten tot online diensten van het Rijksregister, het Centraal Bestand Beslagberichten en Graydon.

De OVB drong er in haar standpunt van 06 februari 2017 reeds op aan dat voormelde toegang uitdrukkelijk wordt ingeschreven. De Raad van State adviseert overigens in het licht van het wettigheidsbeginsel van art. 22 Gw. dat de wetgever minstens de essentiële aspecten van de toegang zelf regelt. Op die manier geeft de Raad van State aan dat de machtiging verleend aan de Koning (art. 892/6 Burgerlijk Wetboek) in dat verband te ruim is.

Overgangsbepaling (art. 122 PP V): Art. 110, 119 & 121 zijn van toepassing op elke in deze bepalingen bedoelde verklaring, afgelegd vanaf de inwerkingtreding van deze bepalingen, ongeacht het tijdstip waarop de nalatenschap is opengevallen.

Inwerkingtreding (art. 123 PP V): Art. 109 tot 117 treden in werking op de door de Koning bepaalde datum en uiterlijk op 1 januari 2020.

8. Wijzigingen notariaat

Voornaamste wijzigingen: Art. 976, 1° en 2° en 1008 Burgerlijk Wetboek; opheffing van de wet van 16 floréal jaar IV (5 mei 1796); opheffing art. 16 van Titel III van het decreet van 29 september-6 oktober 1791.

Art. 124-127 PP V schaffen de neerlegging ter griffie af van een gelijkvormig afschrift van het proces-verbaal van de opening en van de staat van eigenhandige en internationale testamenten samen met een gewaarmerkte fotokopie van deze testamenten.

De OVB verwees in haar standpunt van 6 februari 2017 naar haar voorgaande bemerkingen over het centraal erfrechtregister en uit opnieuw haar bezorgdheid over de toegang voor advocaten tot

documenten die tot nu toe geraadpleegd kunnen worden via de griffie van de rechtbank van eerste aanleg.

Het lijkt de OVB aangewezen dat aan advocaten toegang zou worden verschaft tot het Centraal Register voor Testamenten (C.R.T) in de schoot van de Koninklijke Federatie van het Belgisch Notariaat, zodat advocaten weten bij welke notaris ze terecht kunnen voor informatie omtrent een bepaald testament. Ook hier kan voor de praktische uitwerking gedacht worden aan het DPA.

9. Wijzigingen van het Gerechtelijk Wetboek en het Burgerlijk Wetboek betreffende diverse procedurele bepalingen

Voornaamste wijzigingen: Art. 19, derde lid; 735, §2, tweede lid, tweede streepje; 736, tweede lid; 742; 745 (Franse tekst); 747, §2, derde lid (ook Franse tekst), §2 zesde lid, §4; 748; 775, eerste lid; 803; 804, tweede lid; 806; 809; 818; 875*bis*; 1039, derde lid; 1047 eerste lid; 1050, tweede lid; 1064; 1065, tweede lid; 1097, derde lid; 1109/1; 1110, eerste lid; 1119; 1120; 1121; 1254, §5; 1336; 1394/27, §1, tweede lid; 1397; 1398/1, eerste lid, tweede lid; 1399, eerste, tweede en derde lid; 1402; 1496 Gerechtelijk Wetboek. Art. 2244, §1, eerste lid Burgerlijk Wetboek.

Art. 128-160 PP V voeren diverse wijzigingen door in het Gerechtelijk Wetboek (hoofdzakelijk) en het Burgerlijk wetboek. Hoewel sommige van deze wijzigingen toegejuicht kunnen worden - en zelfs nodig zijn - heeft de OVB scherpe kritiek op bepaalde gewijzigde procedurele bepalingen. Deze worden *infra* per thema besproken:

Wijzigingen Gerechtelijk Wetboek:

1. Art. 133 PP V: veralgemening sanctie niet-naleving conclusiekalender (art. 747, §4 Gerechtelijk Wetboek)

Art. 133 PP V veralgemeent de sanctie op de niet-naleving van de conclusiekalender, zijnde de wering uit de debatten.

Concreet wordt in art. 747 een nieuwe §4 ingevoegd waardoor conclusies die na het verstrijken van de termijnen ter griffie worden neergelegd of aan de tegenpartij worden gezonden, ambtshalve uit de debatten dienen geweerd te worden.

De OVB verzet zich tegen overmatig strenge sancties op de niet-naleving van de conclusiekalender. Ze merkt daarbij op dat een zekere flexibiliteit in bepaalde gevallen net een oplossing dichterbij kan brengen.

De OVB kan zich vinden in de vervanging van het woord “déposées” door het woord “remises” in art. 747, §2 , derde lid. Reeds eerder had de OVB in haar standpunt (30 september 2016) ten aanzien van het voorontwerp PP V immers gewaarschuwd voor een overmatig formalisme door de neerlegging ter griffie te verankeren in de wet.

De parlementaire voorbereiding verklaart daarover thans: “in het voorontwerp was ervoor geopteerd in de Franse tekst systematisch de noties “dépot” of “déposer” te gebruiken. De Raad van State vreest echter dat hiermee de mogelijkheid zou worden uitgesloten om conclusies per post naar de griffie te zenden, en verkiest daarom de z.i. ruimere begrippen “remise” of “remettre”, terwijl gepreciseerd zou moeten worden dat dit zowel via (letterlijke) “dépot” op de

griffie als door toezending per post zou kunnen gebeuren. Aangezien het er alleen maar op aankomt elke mogelijke discussie uit te sluiten, wordt die suggestie gevolgd.”

2. Art. 143 PP V: verstekregel (art. 1047, eerste lid Gerechtelijk Wetboek)

Art. 143 PP V bevat een zeer ingrijpende beperking van de mogelijkheid om verzet te doen. Het wijzigt art. 1047, eerste lid Gerechtelijk Wetboek zodanig dat verzet niet langer mogelijk is tegen ieder verstekvonnis, maar alleen tegen verstekvonnissen die in laatste aanleg zijn geweest. Tegen een appellabel verstekvonnis zou daardoor in het geheel geen verzet meer kunnen worden gedaan.

Het voorontwerp bevatte reeds een (weliswaar minder strenge maar toch al zeer verregaande) beperking van de mogelijkheid om verzet te doen door het alleen nog toe te laten in geval van omstandigheden buiten de wil van de verzetdoende partij. Terecht stelde de memorie van toelichting toen nog dat rekening moet worden gehouden met de Europese minimumnormen voor heroverweging in uitzonderingsgevallen, zoals voorzien in art. 19 verordening 805/2004 tot invoering van een Europese executoriale titel voor niet-betwiste schuldvorderingen (hierna: EET-verordening).

De OVB uitte reeds scherpe kritiek (standpunt 6 februari 2017) op die indijking van de verzetsmogelijkheden. Door een nog strengere beperking op te nemen dan het voorontwerp, voldoet het wetsontwerp bovendien al helemaal niet aan de minimumnormen van de EET-verordening. Verschillende auteurs schrijven immers vandaag reeds dat de bestaande verzetsprocedure al niet volstaat. Zo stelt SMETS⁵ bijvoorbeeld dat de mogelijkheid om zich te beroepen op overmacht niet kan worden gelijkgesteld met het bestaan van een procedure tot heroverweging in de zin van art. 19 EET-verordening . Zo ook schrijft PERTEGÁS⁶ dat “[e]en meerderheid van auteurs [...] vindt dat het verzet (en bij uitbreiding de andere naar Belgisch recht beschikbare gewone en buitengewone rechtsmiddelen) aan de criteria van artikel 19 EET-Vo niet voldoet” . De huidige verzetsregeling - en a fortiori een nog verdere beperking ervan - heeft tot zeer betreurenswaardig gevolg dat in België uitgesproken beslissingen buiten de EET-verordening vallen.

In het algemeen waarschuwt de OVB tevens voor de verlaging van de bescherming van procedurele grondrechten onder het niveau dat door het EVRM wordt geboden.

3. Art. 144 PP V: Appellabiliteit van beslissingen alvorens recht te doen (art. 1050, tweede lid Gerechtelijk Wetboek)

Art. 144 PP V behandelt de appellabiliteit van beslissingen alvorens recht te doen ex art. 1050 Gerechtelijk Wetboek, “*tenzij de rechter anders bepaalt*”. Dit betekent dat hij dit ook ambtshalve kan, en dus in deze niet afhankelijk is van de wil van partijen. Tevens worden de art. 1397 en 1398/1 Gerechtelijk Wetboek (art. 155 & 156 PP V) in dezelfde zin aangepast.

De OVB waarschuwde in dit verband voor een uitholling van het beschikkingsbeginsel.

⁵ A. SMETS, “Het Europese betalingsbevel: Vo. Nr. 1896/2006 van 12 december 2006 tot invoering van een Europese betalingsbevelprocedure en het recht op tegenspraak van de schuldenaar”, *T.Vred.* 2010, afl. 3, (51) 66-67.

⁶ M. PERTEGÁS, “De Europese executoriale titel in perspectief” in A. VAN OEVELEN, R. DE CORTE, J. MEEUSEN, S. RUTTEN en M. PERTEGÁS, *Hulde aan prof. dr. Jean Laenens*, Antwerpen, Intersentia, 2008, (211) 215.

Bovendien kan de OVB enkel haar reserves herhalen ten aanzien van de niet-onmiddellijke appellabiliteit van tussenvonnissen: De OVB merkt op dat een negatief gevolg kan zijn dat veel nutteloze kosten zullen moeten worden gemaakt indien geen hoger beroep mogelijk is tegen een onterecht opgelegd deskundigenonderzoek.

4. Art. 145 PP V: Opheffing art. 1064 Gerechtelijk Wetboek: veralgemening sanctie niet-naleving conclusiekalender

Art. 145 PP V behandelt de opheffing van art. 1064 Gerechtelijk Wetboek. Laatstgenoemd artikel is zonder voorwerp geworden vermits de dwingende conclusiekalender nu ook in hoger beroep toepasselijk wordt gemaakt.

De OVB waarschuwt als vanouds voor dwingende conclusiekalenders.

Ter info: Bij de wijzigingen van het Gerechtelijk Wetboek werden op de valreep via amendementen nog enkele aanpassingen doorgevoerd:

- De invoeging van een (nieuw) art. 136 PP V om art. 803 Gerechtelijk Wetboek te vervangen. Concreet wordt art. 803 Gerechtelijk Wetboek nu aangevuld met een lid, luidende: Wanneer op de gedinginleidende zitting redelijke twijfel rijst of de gedinginleidende akte de niet-verschenen verweerder in staat heeft gesteld zich te verdedigen, kan de rechter bevelen dat zij wordt betekend bij gerechtsdeurwaarderexploot.⁷
- Een aanpassing/uniformisering van de Nederlands- en Franstalige versies van het - vervangen - art. 1397, derde lid Gerechtelijk Wetboek ingevolge art. 155 PP V. Het betreft een correcte interpretatie van 'voorlopige maatregelen' en 'mesures provisoires'.⁸
- Een aanpassing/uniformisering van de Nederlands- en Franstalige versies van het - vervangen - art. 1402 Gerechtelijk Wetboek ingevolge art. 158 PP V. Het betreft een correcte interpretatie van 'onverminderd' en 'sans préjudice de'.⁹

Wijziging Burgerlijk Wetboek:

Art. 160 PP V wijzigt art. 2244, §1 Burgerlijk Wetboek.

In de rechtsleer over de nieuwe procedure voor de invordering van onbetwiste geldschulden (de art. 1394/20 tot 1394/27 van het Gerechtelijk Wetboek) was de vraag gerezen of aan de *aanmaning tot betaling* (art. 1394/21) geen verjaringsstuitende werking moet worden toegekend, zoals dat het geval is voor een dagvaarding, een bevel tot betaling of een beslag (art. 2244, § 1, Burgerlijk Wetboek). Zoals de memorie van toelichting stelt (p. 124) is dit niet onontbeerlijk, omdat de procedure noodzakelijk wordt geïnitieerd door een advocaat, die de schuldenaar ongetwijfeld in gebreke zal hebben gesteld bij "advocatenbrief" waaraan verjaringsstuitende werking toekomt (art. 2244, § 2 Burgerlijk Wetboek), net zoals overigens de gerechtsdeurwaarder zelf dat kan. Maar de daaruit voortvloeiende stuiting is beperkt, terwijl er bij nader inzien geen afdoende redenen bestaan om de aanmaning tot betaling niet dezelfde stuitende werking toe te kennen als een dagvaarding, een bevel tot betaling of een beslag. Art. 2244, § 1 Burgerlijk Wetboek werd in die zin aangevuld.

⁷ Amendement nr. 162 (DOC 54 2259/010), Dhr. Raf Terwingen.

⁸ Amendement nr. 163 (DOC 54 2259/010), Dhr. Raf Terwingen.

⁹ Amendement nr. 1664 (DOC 54 2259/010), Dhr. Raf Terwingen.

10. Wijzigingen van het Gerechtelijk Wetboek betreffende de rechterlijke organisatie

Voornaamste wijzigingen: Art. 66, §§1-3; 71, tweede, derde en vierde lid; 76, §§5-6, (herstel) afdeling *VIbis*; 81*bis*; 99*bis*; 101, §§1-4; afdeling VI (ingevoegd); 113*quater*; 159, vierde lid; 160, §1,§3/1, §4, §6, §7; 161, derde lid; 164, derde lid Gerechtelijk Wetboek.

De OVB wil als algemene bedenking bij het luik rechterlijke organisatie formuleren dat ze de stellige indruk heeft dat tal van bepalingen in de feiten vooruitlopen op het al lang in het vooruitzicht gestelde *Masterplan Gerechtsgebouwen*, dat nochtans een speerpunt vormde in het Justitieplan dat de minister van Justitie meer dan een jaar geleden presenteerde.

1. Art. 223 PP V: tijdelijke verplaatsing zetel van afdeling van een rechtbank

Art. 223 PP V voegt een nieuw art. 86*bis* in het Gerechtelijk Wetboek in, dat bepaalt dat de Koning de zetel van een afdeling van een rechtbank (en in voorkomend geval de rechtbank zelf indien die slechts een zetel telt) via een in de Ministerraad overlegd besluit tijdelijk kan verplaatsen naar een andere gemeente van het arrondissement of het rechtsgebied.

De OVB is tevreden dat werd ingegaan op haar verzoek om hierover, gelet op de grote impact voor de betrokken rechtzoekenden en hun raadslieden, ook het advies van de stafhouder(s) van de betrokken Orde(s) te vragen, zoals trouwens ook de Raad van State had aangeraden in zijn advies.

De OVB begrijpt dat omstandigheden van overmacht, behoefte van de dienst, efficiëntie, goed beheer van het patrimonium en van de infrastructuur in hoofde van de minister van Justitie en de magistratuur kunnen worden ingeroepen als motief voor een overplaatsing, maar meent dat de dienstverlening van de openbare dienst die Justitie is naar de rechtzoekenden nooit in het gedrang mag komen en minstens als bijkomend criterium zou moeten gelden.

De OVB blijft betreuren dat geen duidelijke einddatum wordt bepaald van dergelijke tijdelijke verplaatsing. De vrees bestaat immers dat een tijdelijke overplaatsing van een zetel van een afdeling van een rechtbank wellicht zal resulteren in een definitieve afschaffing van die zetel. Met het oog daarop pleit de OVB ervoor om de tijdelijke overplaatsing telkens te begrenzen tot een korte periode van maximum zes maanden, waarna na afloop opnieuw moet worden geëvalueerd, en het aantal periodes van tijdelijke overplaatsing te beperken tot maximum zes.

De OVB meent dat een dergelijke periode van aldus in totaal drie jaren zou moeten kunnen volstaan om de motieven die ten grondslag van de tijdelijke overplaatsing liggen aan te pakken en verzet zich in elk geval met klem tegen een verlenging van de tijdelijke overplaatsing *ad perpetuam*.

2. Art. 225 PP V: Zitting jeugd- of familiekamers hof van beroep in een plaats in een andere provincie van het rechtsgebied van het hof van beroep

Art. 225 PP V vult art. 101 Gerechtelijk Wetboek aan met de bepaling dat de Koning kan toelaten dat één of meer jeugd- of familiekamers van het hof van beroep zitting kunnen houden in de zetel of de afdeling van een rechtbank van eerste aanleg in een andere provincie van het rechtsgebied van het hof van beroep voor de behandeling van de hogere beroepen tegen de vonnissen van de jeugd- en familierechtbanken binnen de afdelingen van de rechtbank van eerste aanleg van de betrokken provincie/gerechtelijk arrondissement.

De OVB verheugt er zich over dat thans ook de omgekeerde mobiliteit van de magistratuur gestalte krijgt en de rechtzoekende zich minder moet verplaatsen.

De OVB is tevreden dat de memorie van toelichting nu uitdrukkelijk vermeldt dat het alleen maar gaat om het zitting houden van de kamers van het hof van beroep en niet om het inrichten van een nieuwe gedecentraliseerde afdeling (memorie van toelichting p. 166-167). De OVB blijft wel wijzen op mogelijke toepassingsproblemen, die de wetgever toch op één of andere manier zal moeten verduidelijken. In het bijzonder zou nog nader moeten worden bepaald of de voorgestelde regeling zal gelden voor alle zaken – zoals wellicht te verkiezen valt – dan wel of rechtzoekenden desgevallend nog zouden kunnen vragen om hun zaak alsnog te laten behandelen op de zetel van het hof van beroep.

3. Art. 227: Tijdelijke verplaatsing zetel van een afdeling van een hof

Art. 227 PP V voegt een nieuw art. 113^{quater} in het Gerechtelijk Wetboek in, dat bepaalt dat de Koning de zetel van een afdeling van het hof van beroep of het arbeidshof via een in de Ministerraad overlegd besluit tijdelijk kan verplaatsen naar een andere gemeente van het arrondissement of het rechtsgebied.

De OVB is tevreden dat werd ingegaan op haar verzoek om hierover, gelet op de grote impact voor de betrokken rechtzoekenden en hun raadslieden, ook het advies van de stafhouder(s) van de betrokken Orde(s) te vragen, zoals trouwens ook de Raad van State had aangeraden in zijn advies.

De OVB verwijst voor het overige naar haar opmerkingen bij art. 223 PP V inzake de onduidelijkheid over het *tijdelijke* karakter van de verplaatsing.

4. Art. 228 en 231 PP V: Verbinding/mobiliteit van de griffie aan meerdere vrederechten en politierechtbanken van een zelfde arrondissement en verbinding/mobiliteit van de griffie aan meerdere vrederechten van een zelfde kanton

Art. 228 PP V (wijziging art. 159, vierde lid Gerechtelijk Wetboek) bepaalt dat de hoofdgriffier van de vrederechten en de politierechtbank van het arrondissement een personeelslid van de vrederechten van het arrondissement, met zijn instemming, kan aanwijzen in een politierechtbank van het arrondissement, of een personeelslid van de politierechtbank kan aanwijzen in een vrederecht van het arrondissement. Voor de vrederechten en de politierechtbanken van het gerechtelijk arrondissement Brussel komt deze bevoegdheid toe aan de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg. De voorzitter van de bevoegde rechtbank van eerste aanleg wordt bepaald overeenkomstig art. 186bis, tweede tot zevende lid.

Art. 231 PP V (wijziging art. 164, derde lid Gerechtelijk Wetboek) bepaalt dat wanneer, ingevolge [OUD] art. 157, eerste lid (nu art. 159, vierde lid) door de verbinding van eenzelfde griffie aan meerdere vrederechten, meerdere hoofdgriffiers titularis worden van deze eenzelfde griffie, deze hoofdgriffiers dan bevoegd zijn voor de volledige rechtsgebieden van de kantons waaraan deze eenzelfde griffie verbonden is. De verdeling van de dienst en de leiding berust bij de hoofdgriffier die daarmee instemt en daartoe werd aangewezen door de overeenkomstig art. 72bis, tweede tot vierde lid, bevoegde voorzitter of voorzitters van de rechtbank van eerste aanleg. Wanneer ingevolge ambtsbeëindigingen één hoofdgriffier overblijft wordt deze, zonder dat art. 287^{sexies} van toepassing is, titularis van deze griffie zonder nieuwe eedaflegging.

De OVB kant zich op zich niet tegen het principe, maar acht het wel logisch dat een beperking van het aantal griffies in elk geval zou worden gecompenseerd door ruimere openingsuren en een betere dienstverlening naar burgers, advocaten en andere juridische actoren dan thans het geval is.

11. Wijziging van art. 1317 van het Burgerlijk Wetboek betreffende de authentieke titel als schriftelijk bewijs van verbintenis en betaling - aanpassing ingevolge Verordening (EU) 910/2014 betreffende de elektronische identificatie en vertrouwensdiensten voor elektronische transacties in de interne markt en tot intrekking van Richtlijn 1999/93/EG

PP V (art. 315) voert enkele wijzigingen door aan art. 1317, derde en vierde lid Burgerlijk Wetboek om in regel te zijn met Verordening 910/2014 betreffende de elektronische identificatie en vertrouwensdiensten voor elektronische transacties in de interne markt en tot intrekking van Richtlijn 1999/93/EG.

Concreet wordt gesteld dat de elektronische handtekening voor *gedematerialiseerde* authentieke akten dient te voldoen aan de omschrijving van een gekwalificeerde elektronische handtekening in de zin van art. 3.12 van de Verordening.¹⁰

B. WIJZIGINGEN IN HET WETBOEK INTERNATIONAAL PRIVAATRECHT

De volgende bepalingen van PP V bevatten wijzigingen aan Wetboek Internationaal Privaatrecht (WIPR):

- Titel 4, Hoofdstuk 1: art. 49-52 PP V
- Titel 4, Hoofdstuk 2: art. 51-60 PP V
- Titel 5, Hoofdstuk 3: art. 88-89 PP V

Inhoudelijk vertalen deze wijzigingen zich naar de volgende relevante nieuwigheden (deze worden *infra* besproken):

1. Verwijzingsregels voor de vaststelling van de naam en voornamen; Aanpassing aan rechtspraak Hof van Justitie (EHJ) en Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) (art. 37, invoeging §2; vervanging art. 39 WIPR)
2. Aanpassing van het WIPR aan diverse Europese Verordeningen inzake echtscheiding en scheiding van tafel en bed, onderhoudsverplichtingen, erfopvolging en de Europese erfrechtverklaring en verbintenissen uit overeenkomst (Rome I) (art. 55, §2, derde lid; vervanging 73-75; vervanging 77-78; opheffing 79-84; 98, §1; 126, §1; 127).
3. Een beknopte aanpassing van het WIPR aan de door PP V ingevoerde wijzigingen op het gebied van het familierecht en met betrekking tot de familierechtbank (art. 88-89 PP V tot wijziging van art. 23, §1 en 68, tweede lid WIPR).

1. Verwijzingsregels voor de vaststelling van de naam en voornamen

Art. 49-50 PP V wijzigen art. 37 en 39 WIPR.

Concreet wordt de keuzevrijheid betreffende de nationaliteit - bij twee of meer nationaliteiten - en de gevolgen daarvan voor de vaststelling van de naam of de voornamen nu ingeschreven.

¹⁰ Verordening 910/2014 via deze link: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/HTML/?uri=CELEX:32014R0910&from=NL>.

Daarnaast wordt de vaststelling of de verandering van de naam of voornamen in het buitenland in overeenstemming gebracht met de rechtspraak van het EHJ en EHRM, en dit voornamelijk wat de keuze van het toepasselijke recht betreft (gewijzigd art. 39, §1, 2°, tweede lid) en de erkenning - mits naleving voorwaarden art. 18 & 21 dan wel 25 WIPR - van buitenlandse administratieve of rechterlijke beslissingen betreffende de vaststelling of verandering van de naam of voornamen.

2. Aanpassing van het WIPR aan diverse Europese Verordeningen

Art. 51-60 PP V brengen het WIPR in overeenstemming met diverse Europese Verordeningen:

- Verordening (EU) nr. 1259/2010 van de Raad van 20 december 2010 tot nauwere samenwerking op het gebied van het toepasselijke recht inzake echtscheiding en scheiding van tafel en bed (art. 51 PP V tot wijziging van art. 55, §2, derde lid WIPR).
- Verordening (EG) nr. 4/2009 van de Raad van 18 december 2008 betreffende de bevoegdheid, het toepasselijke recht, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen, en de samenwerking op het gebied van onderhoudsverplichtingen en Haags Protocol van 23 november 2007 inzake het recht dat van toepassing is op onderhoudsverplichtingen (art. 52-54 PP V tot vervanging van art. 73-75 WIPR).
- Verordening (EU) nr. 650/2012 van het Europees Parlement en de Raad van 4 juli 2012 betreffende de bevoegdheid, het toepasselijke recht, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen en de aanvaarding en de tenuitvoerlegging van authentieke akten op het gebied van erfopvolging, alsmede betreffende de instelling van een Europese erfrechtverklaring (art. 55-57 PP V tot vervanging van art. 77-78 en opheffing van art. 79-84 WIPR).
- Verordening (EG) nr. 593/2008 van het Europees Parlement en de Raad van 17 juni 2008 inzake het recht dat van toepassing is op verbintenissen uit overeenkomst (Rome I) (art. 58 PP V tot wijziging van art. 58, §1 WIPR).
- Overgangsbepalingen van het Wetboek van internationaal privaatrecht (art. 59 PP V tot wijziging van art. 126, §1 WIPR).

De diverse aanpassingen betreffen een uniformisering door de overname van bevoegdheids- en collisieregels van Europese Verordeningen.

Ter info: Bij de wijzigingen van het WIPR werden op de valreep via amendementen nog enkele aanpassingen doorgevoerd:

- Een technische wijziging aan art. 60 PP V (tot wijziging van art. 127 WIPR) daar verwezen werd naar het tweede lid van art. 57, §1, tweede lid terwijl dat artikel slechts uit één lid bestaat.¹¹
- Een technische wijziging voor de overgangsbepalingen in art. 61 PP V. Er werd namelijk verkeerdelijk verwezen naar art. 53 WIPR i.p.v. art. 57 WIPR (zie *supra*).¹²

¹¹ Amendement nr. 157 (DOC 54 2259/010), Dhr. Raf Terwingen.

¹² Amendement nr. 158 (DOC 54 2259/010), Dhr. Raf Terwingen.

Overgangsbepalingen (art. 61 PP V):

Art. 52-54 PP V zijn van toepassing ingeval procedures zijn ingesteld, gerechtelijke schikkingen zijn goedgekeurd of getroffen en authentieke akten zijn opgesteld, vanaf 18 juni 2011, daaronder begrepen op het geëiste levensonderhoud voor een periode voorafgaand aan die datum. De art. 73, § 2, en 75 WIPR, zoals vervangen door respectievelijk de art. 52 en 54, zijn evenwel van toepassing ingeval de procedures zijn ingesteld, gerechtelijke schikkingen zijn goedgekeurd of getroffen en authentieke akten zijn opgesteld vanaf de tiende dag volgend op de bekendmaking van deze wet in het Belgisch Staatsblad.

De art. 55 & 56 PP V zijn van toepassing op de nalatenschappen die zijn opengevallen vanaf 17 augustus 2015. De art. 77, § 2, en 78, § 2 WIPR, zoals vervangen door respectievelijk de art. 55 en 56 van deze wet, zijn evenwel van toepassing op de nalatenschappen die openvallen vanaf de tiende dag volgend op de bekendmaking van deze wet in het Belgisch Staatsblad.

Art. 58 PP V is van toepassing op de vanaf 17 december 2009 afgesloten overeenkomsten. Art. 98, § 1, tweede lid WIPR, zoals vervangen door art. 58 van deze wet, is evenwel van toepassing op de overeenkomsten afgesloten vanaf de tiende dag na de dag van de bekendmaking van deze wet in het Belgisch Staatsblad.

Inwerkingtreding:

- De art. 49 en 50 treden in werking op de door de Koning te bepalen datum, en uiterlijk op de eerste dag van de zesde maand na die waarin deze wet is bekendgemaakt in het Belgisch Staatsblad.
- Art. 51 heeft uitwerking met ingang van 21 juni 2012.
- Art. 57, 59 en 60, 1°, hebben uitwerking met ingang van 17 augustus 2015.
- Art. 60, 2°, heeft uitwerking met ingang van 17 december 2009.

3. Een beknopte aanpassing van het WIPR aan de door PP V ingevoerde wijzigingen op het gebied van het familierecht en met betrekking tot de familierechtbank

Hiermee wordt voornamelijk art. 23, §1 WIPR door PP V aangepast zodat de familierechtbank bevoegd wordt om kennis te nemen van vorderingen tot erkenning of uitvoerbaarverklaring van buitenlandse rechterlijke beslissingen wanneer het een aangelegenheid betreft zoals in art. 572 *bis* Gerechtelijk Wetboek.

C. WIJZIGINGEN IN HET STRAFRECHT EN STRAFPROCESRECHT

De volgende bepalingen van PP V bevatten wijzigingen aan het strafrecht en het strafprocesrecht:

- Titel 10, Hoofdstuk 3: art. 161-162 PP V
- Titel 12: art. 206-207 PP V
- Titel 13: art. 208-210 PP V
- Titel 14, Hoofdstukken 1 en 2: art. 211-215 PP V
- Titel 15: art. 216-217 PP V & Titel 16: art. 218 PP V
- Titel 18: art. 293-311 PP V
- Titel 19: art. 312-314 PP V
- Titel 21: art. 316 PP V

Inhoudelijk vertalen deze wijzigingen zich naar de volgende nieuwigheden (deze worden *infra* besproken):

1. Afschaffing tweede cassatievoorziening (art. 161-162 PP V t.w.v. art. 435 en 440 Sv.)
2. Schrapting verwijzing naar het hoofd van de jury (art. 206-207 PP V t.w.v. art. 334, derde lid Sv.)
3. Opheffing inconsistentie m.b.t. de duur van de ontzetting (art. 208-210 PP V t.w.v. art. 33 en 84, tweede lid Sw.)
4. Verhoging maximumstraffen informaticacriminaliteit (art. 211-215 PP V t.w.v. art. 259bis, §1, §2 en §2bis, 314bis, §1, §2, eerste lid en §2bis, 550bis, §1, eerste en tweede lid, §2, §3, 550ter, §1 Sw.)
5. Wijzigingen aan de uitleveringswet en aan de internationale rechtshulp in strafzaken (art. 216-217 PP V t.w.v. art. 3 en 11 uitleveringswet; art. 218 PP V t.w.v. de wet van 9 december 2004)
6. Technische en taalkundige aanpassingen aan de interneringswet (art. 293-311 PP V t.w.v. art. 3, 9°, 14, 29, 44, §2, 47, 51, §1, 54, 57, §3, eerste lid, 58, §4, eerste lid, 64, §5, eerste lid, 65, 75, §1, eerste lid; 76, derde lid, 77, 77/8, 77/9, §1, eerste lid en §10, 78, 79, §1, eerste lid, 81, §3 interneringswet)
7. Wijzigingen aan de strafbepalingen inzake het meedelen van geheimen (art. 312-314 t.w.v. art. 458, 458ter en 458quater Sw.)

1. Afschaffing tweede cassatievoorziening (art. 161-162 PP V t.w.v. art. 435 en 440 Sv.)

Art. 161 PP V schaft de mogelijkheid af om zich, na een eerste cassatie met verwijzing, een tweede maal in cassatie te voorzien op grond van hetzelfde middel waarover vervolgens door het Hof van Cassatie in verenigde kamers uitspraak moet worden gedaan. Daartoe voegt het een nieuw tweede lid toe aan art. 435 Sv. dat voortaan bepaalt dat het gerecht “[zich voegt] naar het arrest van het Hof van Cassatie betreffende het door dat Hof beslechte rechtspunt”. Tegen de beslissing van dat gerecht staat vervolgens geen cassatievoorziening meer open in zoverre zijn beslissing overeenstemt met het vernietigingsarrest. Art. 440 Sv., dat naar art. 435 Sv. verwijst, wordt logischerwijze opgeheven.

2. Schrapting verwijzing naar het hoofd van de jury (art. 206-207 PP V t.w.v. art. 334, derde lid Sv.)

Ingevolge de door PP II hervormde procedure inzake het beraad over de schuldvraag op het niveau van het hof van assisen, diende de verwijzing naar het hoofd van de jury, die nog steeds bestaat in art. 334, derde lid Sv., te worden opgeheven (art. 206 PP V).

Art. 207 PP V bepaalt dat art. 206 PP V uitwerking heeft met ingang van 29 februari 2016 (datum inwerkingtreding art. 102 PP II).

3. Opheffing inconsistentie m.b.t. de duur van de ontzetting uit de rechten (art. 208-210 PP V t.w.v. art. 33 en 84, tweede lid Sw.)

Het betreft een correctie op de inconsistentie ontstaan in het Strafwetboek door de hervorming van PP II. De door PP II hervormde art. 31, 32 en 33 van het Strafwetboek bevatten namelijk bepalingen strijdig met art. 84, tweede lid Sw. en dit met betrekking tot de (duur van de)

ontzetting uit de rechten. Art. 33 Sw. werd te dien einde aangepast en art. 84, tweede lid Sw. werd opgeheven.

Art. 210 PP V bepaalt dat art. 208 en 209 PP V in werking treden de dag waarop deze wet in het Belgisch Staatsblad wordt bekendgemaakt.

4. Verhoging maximumstraffen informaticacriminaliteit (art. 211-215 PP V t.w.v. art. 259bis, §1, §2 en §2bis, 314bis, §1, §2, eerste lid en §2bis, 550bis, §1, eerste en tweede lid, §2, §3, 550ter, §1 Sw.)

PP V voert diverse wijzigingen door teneinde richtlijn 2013/40¹³ om te zetten naar Belgisch recht. Het betreft voornamelijk een aanpassing van de bepalingen uit het Strafwetboek aan art. 9 richtlijn 2013/40 volgens hetwelk de straffen zwaar genoeg moeten zijn om een afschrikkend effect te hebben op informaticacriminaliteit. Daarom verhoogt PP V de toegelaten maximumstraffen voor verschillende informaticagerelateerde misdrijven, al dan niet met inbegrip van een verzwarende omstandigheid.

5. Wijzigingen aan de uitleveringswet en aan de internationale rechtshulp in strafzaken (art. 216-217 PP V t.w.v. art. 3 en 11 uitleveringswet; art. 218 PP V t.w.v. de wet van 9 december 2004)

Art. 216 PP V vervolledigt art. 3 van de uitleveringswet van 15 maart 1874 met een lid dat een wettelijke grondslag biedt voor de nieuwe vrijheidsbeneming van de opgeëiste persoon met het oog op uitlevering indien de opgeëiste persoon tijdens de uitleveringsprocedure in vrijheid werd gesteld alvorens het uitleveringsbesluit - dat de uitlevering (minstens gedeeltelijk) toestaat - kon worden betekend.

Nadat het buitenlands uitleveringsverzoek is verzonden, berust de uitleveringsdetentie ofwel op het uitvoerbaar verklaarde buitenlands aanhoudingsbevel dat aan de opgeëiste persoon werd betekend ofwel op de uitvoerbare buitenlandse veroordeling die aan de opgeëiste persoon werd betekend. De uitleveringsovereenkomsten verplichten de partijen tot het uitleveren van de opgeëiste persoon indien aan de voorwaarden voor uitlevering is voldaan.

Het ministerieel besluit geldt daarbij als de nieuwe detentietitel met het oog op de uitlevering, i.e. met het oog op de tenuitvoerlegging van het uitleveringsbesluit. Het Hof van Cassatie heeft in zijn arrest van 1 april 2015 geoordeeld dat er geen wettelijke grondslag bestaat om een nieuwe detentie toe te laten enkel op basis van het ministerieel uitleveringsbesluit.¹⁴

Het nieuwe lid voorziet in een wettelijke grondslag voor dit finale stadium van de uitleveringsprocedure.

Art. 217 PP V heft art. 11 van de uitleveringswet op, dat immers uitsluitend de uitvoering betreft van buitenlandse rechtshulpverzoeken. Door de toegenomen juridisering van de internationale rechtshulp in strafzaken en de meer gedetailleerde regeling in bijzondere wetgeving kon die bepaling worden opgeheven.

¹³ Richtlijn 2013/40/EU van het Europees Parlement en van de Raad van 12 augustus 2013 over aanvallen op informatiesystemen en ter vervanging van Kaderbesluit 2005/222/JBZ van de Raad, *Pub.L.* 14 augustus 2013, afl. 218, 8, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/HTML/?uri=CELEX:32013L0040&from=NL>.

¹⁴ Cass. (2de k.) 1 april 2015, AR P.15.0278.F, *Arr.Cass.* 2015, afl. 4, 924 en *Pas.* 2015, afl. 4, 899.

Ten gevolge van de opheffing van art. 11 van de uitleveringswet, diende via art. 218 PP V een wijziging te gebeuren van de wet van 9 december 2004 betreffende de internationale politieke verstrekking van gegevens van persoonlijke aard en informatie met gerechtelijke finaliteit, de wederzijdse internationale rechtshulp in strafzaken en tot wijziging van art. 90ter Sv.

Concreet betekent die wijziging dat voor in beslag genomen goederen in het kader van rechtshulp in strafzaken die als voorwerp van een misdrijf worden aangemerkt (dus géén bewijsmiddelen), de derde belanghebbende binnen vijftien dagen na betekening verzet kan aantekenen tegen de geplande overdracht bij de raadkamer. Tegen de beslissing van de raadkamer kan hoger beroep ingesteld worden bij de KI, maar staat geen cassatievoorziening open.

6. Technische en taalkundige aanpassingen aan de interneringswet (art. 293-311 PP V t.w.v. art. 3, 9°, 14, 29, 44, §2, 47, 51, §1, 54, 57, §3, eerste lid, 58, §4, eerste lid, 64, §5, eerste lid, 65, 75, §1, eerste lid; 76, derde lid, 77, 77/8, 77/9, §1, eerste lid en §10, 78, 79, §1, eerste lid, 81, §3 interneringswet)

Art. 293-311 PP V betreffen in hoofdzaak technische en taalkundige aanpassingen aan de interneringswet van 5 mei 2014, o.m. na enige technische opmerkingen van de Raad van State. Enkele bepalingen dienen afzonderlijk vermeld, o.m. doordat zij een correctie inhouden op de door PP III ingevoerde wijzigingen.

Art. 297 PP V wijzigt art. 47, §2 interneringswet in die zin dat ook tijdens het verdere beheer van de internering, door de gevangenisdirecteur een maatschappelijke enquête gevraagd kan worden voor de uitgaansvergunning voor andere doeleinden dan re-integratie. Na de hervormingen door PP III gold dat alleen nog voor de eerste beslissing van de Kamer voor de Bescherming van de Maatschappij. Dezelfde bepaling wordt door PP V tevens aangevuld met de vermelding dat dergelijke opdrachten via het snelste schriftelijke communicatiemiddel ter kennis van de bevoegde dienst van de gemeenschappen dienen te worden gebracht.

Art. 302 PP V wijzigt art. 64, §5, eerste lid interneringswet. Het betreft een aanpassing van de kennisgeving van het vonnis betreffende de herroeping, schorsing of herziening van de toegekende modaliteit. PP V hervormt die bepaling zodat de beslissing nu ook overgemaakt moet worden aan de verantwoordelijke voor de zorg.

Art. 309 PP V wijzigt art. 78 interneringswet betreffende het cassatieberoep tegen beslissingen van de Kamer voor de Bescherming van de Maatschappij. Het cassatieberoep kan voortaan worden ingesteld tegen *alle* beslissingen die kunnen worden genomen in het kader van de herziening zoals bepaald in art. 62 interneringswet en niet enkel tegen de aan de genoemde modaliteiten gekoppelde bijzondere voorwaarden.

7. Wijzigingen aan de strafbepalingen inzake het meedelen van geheimen (art. 312-314 t.w.v. art. 458, 458ter en 458^{quater} Sw.)

De wijzigingen van PP V betreffen in de eerste plaats een precisering van de formulering van de misdrijfomschrijving m.b.t. het meedelen van geheimen (art. 312 PP V t.w.v. art. 458 Sw.). Sinds de invoeging van art. 458bis Sw. door de wet van 28 november 2000 betreffende de strafrechtelijke bescherming van minderjarigen, was immers, naast de reeds bestaande mogelijkheden van de wettelijke verplichting of bij getuigenis in rechte of voor een parlementaire onderzoekscommissie, een derde mogelijkheid gecreëerd tot meedelen van geheimen. Daarom verduidelijkt ook art. 458

Sw. voortaan dat meedelen van geheimen mogelijk is niet enkel meer in de gevallen waarin de wet dat verplicht, maar ook in de gevallen waarin wet, decreet of ordonnantie dat verplicht of toelaat.

Bijkomend werd de strafmaat voor schending van het beroepsgeheim gevoelig verhoogd van een gevangenisstraf van acht dagen tot zes maanden en geldboete van 100 tot 500 euro naar een gevangenisstraf van één tot drie jaar en een geldboete van 100 tot 1.000 euro.

Ten slotte werden twee nieuwe artikelen in het Strafwetboek ingevoegd (art. 313 PP V t.i.v. art. 458ter en 314 PP V t.i.v. art. 458^{quater} Sw.). Een nieuw art. 458ter Sw. beoogt een wettelijk kader te scheppen voor het zogenaamde ‘casuoverleg’ (tussen politie en/of justitie en hulpverlening). Daartoe wordt een wettelijke rechtvaardigingsgrond ingevoerd voor mededelingen in het kader van dergelijk casuoverleg dat wordt georganiseerd hetzij bij of krachtens een wet, decreet of ordonnantie, hetzij bij een met redenen omklede toestemming van de procureur des Konings. In de memorie van toelichting wordt benadrukt dat “*het casuoverleg een spreekrecht invoegt en geen spreekplicht*” (p. 228).

Een nieuw art. 458^{quater} Sw. probeert tegemoet te komen aan de interpretatie die het Grondwettelijk Hof¹⁵ geeft aan art. 458bis Sw. Volgens die interpretatie kan een advocaat geen beroep doen op de rechtvaardigingsgrond van art. 458bis Sw., wanneer zij betrekking heeft op activiteiten die de kern uitmaken van zijn opdracht van verdediging in strafzaken, meer bepaald “[w]anneer de mogelijkheid, voor een advocaat om zich van zijn beroepsgeheim te ontdoen, zoals te dezen, betrekking heeft op vertrouwelijke informatie die voor zijn cliënt wordt meegedeeld en voor deze mogelijkerwijs incriminerend is”. Daarom bevat het nieuwe art. 458^{quater} Sw. voortaan een uitzondering op de rechtvaardigingsgrond, namelijk dat art. 458bis en 458ter Sw. niet van toepassing zijn op “*de advocaat voor wat betreft het meedelen van vertrouwelijke informatie van zijn cliënt wanneer die zijn cliënt mogelijk aan strafvervolgning blootstelt*”.

¹⁵ GwH 26 september 2013, nr. 127/2013; GwH 5 december 2013, nr. 163/2013.

II. Overzicht van inwerkingtredeingsbepalingen

1. Algemene datum van inwerkingtreding

PP V verscheen in het *Belgisch Staatsblad* op 24 juli 2017. Met uitzondering van de hierna opgesomde artikelen, waarvoor een bijzondere datum van inwerkingtreding is voorgeschreven, treedt de wet bijgevolg in werking op 3 augustus 2017.

2. Specifieke data van inwerkingtreding

Voor een aantal artikelen en hoofdstukken is een specifieke datum van inwerkingtreding bepaald, anders dan de algemene datum van inwerkingtreding. Het betreft, *pro memorie*:

De art. 2 tot 44 PP V (betreffende de invoering van het geschiktheidsvonnis): De Koning bepaalt de datum van de inwerkingtreding - uiterlijk op 1 januari 2020 - met *uitzondering* van art. 11 (art. 363-1, eerste lid Burgerlijk Wetboek), 13 (art. 1231-1 Gerechtelijk Wetboek), 33 (art. 1231-4, §1, eerste en tweede lid Gerechtelijk Wetboek) en 39 (art. 1231-18/1) PP V, die in werking treden op de tiende dag na de bekendmaking van de wet in het Belgisch Staatsblad.

De art. 49-60 PP V (wijzigingen WIPR betreffende naam en voornamen en aanpassing WIPR ingevolge diverse Verordeningen): De art. 49 en 50 treden in werking op de door de Koning te bepalen datum, en uiterlijk op de eerste dag van de zesde maand na die waarin deze wet is bekendgemaakt in het Belgisch Staatsblad. Art. 51 heeft uitwerking met ingang van 21 juni 2012. De art. 57, 59 en 60, 1°, hebben uitwerking met ingang van 17 augustus 2015. Art. 60, 2° heeft uitwerking met ingang van 17 december 2009.

Art. 107-117 PP V (aanvaarding en verwerping nalatenschap en oprichting centraal erfrechtregister): De art. 107,2°, 108, 2° treden in werking op de door de Koning bepaalde datum en uiterlijk op 1 januari 2020. De art. 109 tot 117 treden in werking op de door de Koning bepaalde datum en uiterlijk op 1 januari 2020.

III. Beknopt overzicht van de door de OVB genomen acties

Datum	Gebeurtenis/actie OVB
19/08/2016	Voorontwerp PP V bezorgd aan OVB
30/09/2016	Standpunt OVB PP V inzake voorontwerp PP V bezorgd aan de minister van Justitie
16/01/2017	Neerlegging wetsontwerp PP V in Kamer
06/02/2017	Standpunt OVB PP V inzake wetsontwerp
07/02/2017	Hoorzitting in de Commissie Justitie met deelname OVB (blz. 144: bestuurder Dirk CHABOT)
13/06/2017	Wetsontwerp goedgekeurd in eerste lezing Commissie Justitie
23/06/2017	Wetsontwerp goedgekeurd in tweede lezing Commissie Justitie
29/06/2017	Wetsontwerp goedgekeurd in plenaire vergadering van de Kamer
24/07/2017	Publicatie wet in <i>Belgisch Staatsblad</i>

Publicaties OVB over PP V

- Standpunt OVB inzake het voorontwerp PP V, 30 september 2016
- Standpunt OVB inzake het wetsontwerp PP V, 06 februari 2017

IV. Standpunten OVB

De OVB bracht meerdere standpunten uit over Potpourri V.

Het eerste standpunt d.d. 30 september 2016 betreft het voorontwerp.

Het tweede standpunt d.d. 6 februari 2017 betreft het wetsontwerp.

STANDPUNT

Commentaar op het Voorontwerp houdende vereenvoudiging, harmonisering, informatisering en modernisering van bepalingen van burgerlijk recht en van burgerlijk procesrecht alsook van het notariaat en houdende diverse bepalingen inzake justitie (= *potpourri V*).

Studiedienst Orde van Vlaamse Balies (bestuurder Dirk CHABOT, Bart COPPEIN, Philippe GERARD, Thomas INCALZA, Isabelle VANTOMME en Sofie VERHERSTRAETEN)

Brussel, 30 september 2016¹⁶

Ten geleide

In voorliggend standpunt lijst de Orde van Vlaamse Balies (*hierna: OVB*) haar commentaar op met betrekking tot het voorontwerp houdende vereenvoudiging, harmonisering, informatisering en modernisering van bepalingen van burgerlijk recht en van burgerlijk procesrecht alsook van het notariaat en houdende diverse bepalingen inzake justitie (*hierna: voorontwerp*).

De OVB benadrukt eens te meer dat zij, net zoals bij de vorige potpourri-voorontwerpen het geval was, constructieve feedback wil geven en de minister voluit wil steunen in zijn streven om Justitie naar de 21ste eeuw te brengen.

Tal van bepalingen uit het voorontwerp kunnen vanuit dat oogpunt de volmondige goedkeuring wegdragen van de OVB. In het bijzonder betreft het:

- artikelen 106-110 omtrent verzoeken van grensoverschrijdende maatregelen inzake de ouderlijke verantwoordelijkheid en de bescherming van kinderen: *de OVB verheugt zich dat werk werd*

¹⁶ Contactpersoon: bart.coppein@ordevanvlaamsebalies.be

gemaakt van deze proceseconomische vooruitgang die bovendien de Belgische wetgeving meer in overeenstemming brengt met de internationale regelgeving;

- artikel 142 over de tussenvonnissen: *de OVB acht deze wettelijke verduidelijking noodzakelijk om de discussie binnen de rechtsleer terzake te beslissen;*

- artikel 147 over de veralgemening van de korte debatten-rechtspleging op de inleidingszitting hoger beroep: *de OVB gaat akkoord met de voorgestelde wijziging;*

- artikelen 150-151 over de keuze voor de actieve rechter: *de OVB kan zich ook in deze achter de keuze van de wetgever scharen;*

- artikel 154 over de toekenning van de verjaringsstuitende werking aan de aanmaning door de advocaat in de nieuwe procedure invordering van onbetwiste geldschulden: *de OVB is principieel voorstander van de toekenning van de verjaringsstuitende werking aan de aanmaning door de advocaat en bepleit in het algemeen een verdere uitbreiding van de draagwijdte van de advocatenakte.*

* * *

Met een aantal bepalingen uit het voorontwerp heeft de OVB daarentegen meer moeite en vraagt zij een bijsturing in de door haar gewenste zin. Die bepalingen worden hierna toegelicht.

Titel 4 - Wijziging van het Wetboek voor internationaal privaatrecht

Artikelen 44 tot en met 56 van het voorontwerp beogen:

- enerzijds de verwijzingsregels voor de vaststelling van de naam en voornamen in lijn te brengen met de rechtspraak van het Hof van Justitie van de Europese Unie en het Europees Hof voor de Rechten van de Mens;
- anderzijds uniformisering door de overname van bevoegdheids- en collisieregels van Europese verordeningen inzake echtscheiding en scheiding van tafel en bed, onderhoudsverplichtingen, erfopvolging en verbintenissen.

De OVB gaat principieel akkoord met de voorgestelde wijzigingen aan het Wetboek voor internationaal privaatrecht (*hierna WIPR*), al wijst ze erop dat de verwijzing zonder meer naar Europese Verordeningen - geschreven in een EU-context - in de praktijk voor verwarring kan zorgen wanneer het WIPR wordt gehanteerd in een casus met internationale (niet-Europese) aanknopingspunten.

Deze bemerking brengt de OVB ertoe aan te dringen op een wetgevend initiatief ter coördinatie van de verschillende regelgevingen inzake internationaal privaatrecht (*hierna IPR*), zodat de diverse actoren binnen justitie aan de hand van één duidelijk instrument het overzicht hebben van alle toepasselijke regels van het IPR per materie.

Titel 5 - Diverse wijzigingen op het gebied van het familierecht en met betrekking tot de familierechtbank

“Deze Titel heeft tot doel om bepaalde technische, maar ook inhoudelijke verbeteringen aan te brengen aan de bepalingen van het Burgerlijk Wetboek betreffende het familierecht.

Daarnaast worden er ook een aantal bepalingen verbeterd betreffende de familierechtbank in het Gerechtelijk Wetboek, het Consulair Wetboek, het Wetboek van internationaal privaatrecht en het Wetboek van de Belgische nationaliteit.” (Memorie van toelichting, p. 74)

Hoewel de OVB geen probleem heeft met de aangebrachte punctuele wijzigingen, wenst ze haar suggestie te herhalen¹⁷ dat er initiatieven worden genomen tot een meer eenvormige werkwijze en een meer gelijklopende interpretatie van de wettelijke procedureregels bij de verschillende familierechtbanken in ons land.

Artikelen 66-68 van het voorontwerp schaffen de bevoegdheid van de vrederechter af inzake vorderingen betreffende de onderhoudsuitkeringen die verband houden met het recht op een leefloon. Luidens de memorie van toelichting zullen de standaardregels van het Ger.W. van toepassing zijn op de geschillen inzake de terugvordering en invordering van het leefloon. Aan de bevoegdheid van de familierechtbank inzake ‘gewone’ geschillen over onderhoudsverplichtingen wordt niet geraakt.

De OVB betreurt dat de bevoegdheid voor geschillen inzake de terugvordering en invordering van leefloon niet wordt toegewezen aan de arbeidsrechtbank, die overeenkomstig art. 580, 8°d) Ger.W. thans reeds kennis neemt van *“de geschillen betreffen de toepassing van de organieke wet van 8 juli 1976 betreffende de openbare centra voor maatschappelijk welzijn, inzake de betwistingen betreffende de toekenning, de herziening, de weigering en de terugbetaling door de gerechtigde, van de maatschappelijke dienstverlening, en de toepassing van de administratieve sancties bepaald in door de wetgeving ter zake”*.

Titel 9 - Wijzigingen met betrekking tot de verklaring tot aanvaarding onder voorrecht van boedelbeschrijving of verwerping van een nalatenschap en invoering van een centraal erfrechtregister

Artikelen 111-112 en 121 ontlasten de griffies van de rechtbanken van eerste aanleg: voortaan is de verwerping van een nalatenschap of de aanvaarding onder voorrecht van boedelbeschrijving enkel nog mogelijk door middel van een verklaring afgelegd voor een notaris in authentieke vorm.

Artikelen 113-120 voeren een centraal erfrechtregister in, in te richten en te beheren door de Koninklijke Federatie van het Belgisch Notariaat. In dit centraal erfrechtregister zullen worden geregistreerd:

- 1) de akten en attesten van erfopvolging opgemaakt door de notaris overeenkomstig art. 1240bis Burgerlijk Wetboek;
- 2) de Europese erfrechtverklaringen;
- 3) de akten houdende de verklaring van verwerping (volgens artikel 111 van het voorontwerp enkel nog af te leggen in authentieke vorm voor een notaris);
- 4) de akten houdende de verklaring van aanvaarding onder voorrecht van boedelbeschrijving (volgens artikel 112 van het voorontwerp enkel nog af te leggen in authentieke vorm voor een notaris).

¹⁷ Zoals geformuleerd in haar schriftelijk advies van 26 februari 2015 bij het Wetsvoorstel van 18 december 2014 tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek wat de persoonlijke verschijning in familiezaken betreft, Parl.St. Kamer 2014-15, nr. 54K0724/001.

De nadere regels, bijvoorbeeld met betrekking tot de toegang tot het register, worden achteraf bepaald door de Koning.

Advocaten zullen verklaringen van aanvaarding van nalatenschappen onder voorrecht van boedelbeschrijving of verklaringen van verwerping in de toekomst niet langer kunnen raadplegen via het register van deze verklaringen dat ter griffie wordt gehouden. De OVB acht het dan ook onontbeerlijk dat advocaten, als belangrijke actoren binnen justitie, niet ongelijk behandeld worden ten aanzien van notarissen¹⁸ en toegang krijgen tot het centraal erfregister. Dit kan perfect georganiseerd worden via het Digitaal Platform voor de Advocaat (*ofwel DPA*), naar analogie van de huidige toegang van Vlaamse advocaten tot online diensten van het Rijksregister, het Centraal Bestand Beslagberichten en Graydon. De OVB dringt er op aan dat voormelde toegang uitdrukkelijk wordt ingeschreven in huidig voorontwerp.

Titel 10 - Notariaat

Artikelen 129 tot en met 132 schaffen de neerlegging ter griffie af van een gelijkvormig afschrift van het proces-verbaal van de opening en van de staat van eigenhandige en internationale testamenten samen met een gewaarmerkte fotokopie van deze testamenten.

De OVB verwijst naar haar voorgaande bemerkingen over titel 9, artikelen 113-120 en uit opnieuw haar bezorgdheid over de toegang voor advocaten tot documenten die tot nu toe geraadpleegd worden via de griffie van de rechtbank van eerste aanleg. Het lijkt de OVB aangewezen dat aan advocaten toegang zou worden verschaft tot het Centraal Register voor Testamenten (C.R.T) in de schoot van de Koninklijke Federatie van het Belgisch Notariaat, zodat advocaten weten bij welke notaris ze terecht kunnen voor informatie omtrent een bepaald testament. Ook hier kan voor de praktische uitwerking gedacht worden aan het DPA.

Titel 11 - Diverse procedurele bepalingen

Artikel 137: veralgemening sanctie niet-naleving conclusiekalender

Artikel 137 veralgemeent de sanctie op de niet-naleving van de conclusiekalender, zijnde de wering uit de debatten.

De OVB verzet zich tegen overmatig strenge sancties op de niet-naleving van de conclusiekalender. Ze merkt daarbij op dat een zekere flexibiliteit in bepaalde gevallen net een oplossing dichterbij kan brengen.

Artikel 138: neerleggen i.p.v. toezenden van conclusies in de Franse tekst

¹⁸ Verwezen kan worden naar het beroep dat door de OVB werd ingediend bij het Grondwettelijk Hof op 25 april 2016, tot vernietiging van de artikelen 9 en 40 van de wet van 19 oktober 2015 houdende wijziging van het burgerlijk procesrecht en houdende diverse bepalingen inzake justitie (bekendgemaakt in het Belgisch Staatsblad van 22 oktober 2015) en dat betrekking heeft op de toegang tot en het gebruik van het "Centraal register voor de invordering van onbetwiste geldschulden".

Artikel 138 vervangt in de Franse tekst van het woord “remises” door “déposées”. De OVB waarschuwt voor een verstrenging van het procedureel formalisme door de neerlegging ter griffie dermate te verankeren in de wet.

Artikelen 143-144: verstekregel

Artikelen 143-144 betreffen luidens de memorie van toelichting een aanpassing van de verzetsregel uit art. 806. De uitsluiting van verzet is mogelijk in het geval van niet-onvrijwillig verstek voor zover niet betekend werd aan de persoon, of voor zover geen overmacht kan worden aangetoond in geval betekend werd aan de persoon enerzijds en anderzijds wordt het verbod om zowel hoger beroep als verzet uit te oefenen, beperkt tot het geval waarin het verzet ontvankelijk werd verklaard. *A contrario* is hoger beroep dan wel mogelijk indien het verzet onontvankelijk werd verklaard. Om die reden moet de appeltermijn gestuit worden tot op het ogenblik waarop het verzet onontvankelijk wordt verklaard.

De OVB betreurt dat de regeling van de tweede potpourri-wet onvolledig werd overgenomen. Tijdens de totstandkoming van die wet, was op strafprocesrechtelijk gebied precies dezelfde problematiek aan de orde, maar koos de wetgever voor een (volgens de OVB meer verdedigbaar) criterium om verzet ongedaan te verklaren, namelijk de afwezigheid van een ‘wettige reden van verschoning’ (art. 171 en 187 §6 Sv.). Wat de assisenprocedure betreft, bleven de mogelijkheden tot verzet overigens ongewijzigd (art. 356-358 Sv.). De OVB is van mening dat in het burgerlijk procesrecht een zelfde mate van terughoudendheid gepast is.

De memorie van toelichting bevat twee redenen waarom de notie ‘wettige reden van verschoning’ niet zou kunnen worden overgenomen in het burgerlijk procesrecht, die geen van beide echter kunnen overtuigen.

- (1) In de eerste plaats stelt zij dat, in burgerlijke zaken, van (de advocaten van) de partijen meer verantwoordelijkheid mag worden verwacht omdat een verdachte in strafzaken in beginsel in persoon zou moeten verschijnen, terwijl een partij in burgerlijke zaken vertegenwoordigd kan worden door een advocaat (p. 134). Dat is niet correct. Aan elke beklagde en beschuldigde komt al geruime tijd het recht toe om zich, zelfs voor het Hof van Assisen, te laten vertegenwoordigen door een advocaat (R. VERSTRAETEN, *Handboek strafvordering*, Antwerpen, Maklu, 2012, 1079). Het recht op vertegenwoordiging in strafzaken, dat ook het recht inhoudt om niet persoonlijk te verschijnen op zijn strafproces, wordt bovendien al sinds het arrest *Van Gyseghem t. België* van 21 januari 1999 erkend als een fundamenteel onderdeel van het recht op een eerlijk proces van art. 6 EVRM. Anders dan de memorie meent, heeft men in strafzaken dus ‘even veel recht’ om niet persoonlijk te verschijnen als in burgerlijke zaken, zodat men moeilijk kan beweren dat de verwachte verantwoordelijkheidszin van partijen anders moet worden beoordeeld.
- (2) In de tweede plaats stelt de memorie dat bij de bepaling van het criterium om verzet uit te sluiten, rekening moet worden gehouden met de Europese vereisten die de norm op ‘buitengewone omstandigheden zonder schuld’ zouden leggen (p. 134). De OVB wijst er echter op dat dat slechts minimumvereisten zijn, zoals blijkt uit de tekst van die Europese instrumenten (zie bv. art. 19 Vo. Nr. 805/2004, dat slechts ‘minimumnormen’ wil opleggen) en zoals de memorie zelf overigens, weliswaar in een andere passus, uitdrukkelijk erkent (p. 132). Hoewel het dus in wezen correct is dat rekening moet

worden gehouden met Europese vereisten, zijn die vereisten niet relevant voor de keuze tussen het door de regering voorgestelde criterium van de 'buitengewone omstandigheden' en het volgens de OVB meer verdedigbare criterium van de 'wettige reden van verschoning'. Op geen enkele manier dwingt de Uniewetgever de Belgische wetgever om te kiezen voor het strenge criterium van de 'buitengewone omstandigheden'. Integendeel, het uitdrukkelijke *caveat* dat hij slechts 'minimumnormen' oplegt, lijkt juist een aansporing om meer bescherming te bieden aan de rechtsonderhorige.

Daarom is de OVB van mening dat, wanneer er wettige redenen zijn om verstek te laten, die door de rechter aanvaard worden, ook in burgerlijke zaken een verzetsprocedure mogelijk zou moeten zijn. De eenvormigheid van criteria in het burgerlijk procesrecht en in het strafprocesrecht zou de rechtszekerheid bovendien ten goede komen.

Ten slotte wijst de OVB erop dat het oorspronkelijke wetsontwerp van vierde potpourri-wet (PP IV) met betrekking tot de bijzondere bepalingen voor de rechtspleging voor de rechtbank van koophandel in artikel 69, 4° bepaalde dat de dagvaarding "op straffe van nietigheid, de tekst van de artikelen 1385quaterdecies/4 en 1385quaterdecies/12" bevatte:

Het ontworpen art. 1385quaterdecies/12. bepaalde dat "§ 1. Indien een van de partijen niet verschijnt op de inleidende zitting of op de zitting waarop de zaak is bepaald of waartoe zij is verdaagd, kan tegen haar vonnis bij verstek worden gevorderd. De rechtspleging is evenwel steeds op tegenspraak ten aanzien van de eiser en, indien hij conclusie heeft genomen, van de verweerder. § 2. Verzet tegen een verstekvonnis wordt slechts toegelaten indien de verzetdoende partij aantoont dat omstandigheden buiten haar wil haar redelijkerwijze hebben belet of, indien de dagvaarding aan de persoon werd betekend, het haar onmogelijk hebben gemaakt conclusie te nemen, wat in de akte van verzet wordt uiteengezet, op straffe van onontvankelijkheid van het verzet. § 3. De artikelen 1047, vierde lid, 1385quaterdecies/2 en 385quaterdecies/3 zijn niet toepasselijk op het verzet of de akte van verzet. De akte van verzet bevat, overeenkomstig artikel 744, de opgaven bedoeld in die bepaling. Aan die akte worden de geïnventariseerde stavingstukken waarvan de eiser op verzet gebruik wenst te maken toegevoegd. Laattijdige stukken worden ambtshalve uit de debatten geweerd. Het is de eiser op verzet niet toegestaan zich in de verdere rechtspleging te beroepen op andere middelen of stukken, tenzij om te antwoorden op repliek waarop hij redelijkerwijze niet vermocht te anticiperen.

De oorspronkelijke dagvaarding geldt als conclusie voor de verweerder op verzet.

Op de inleidingszitting van het verzet wordt gehandeld overeenkomstig 1385quaterdecies/8."

De ontworpen regeling uit PP IV bouwde aldus een veiligheid in die de burger van meet af aan informeert over de gevolgen van verstek en de voorwaarden om verzet aan te tekenen. De OVB acht het aangewezen deze veiligheid ook hier in te bouwen.

In het algemeen waarschuwt de OVB tevens voor de verlaging van de bescherming van procedurele grondrechten onder het niveau dat door het EVRM wordt geboden.

Artikel 145: appellabiliteit van beslissingen alvorens recht te doen

Artikel 145 behandelt de appellabiliteit van beslissingen alvorens recht te doen *ex art.* 1050 Ger.W., "*tenzij de rechter anders bepaalt*", dit betekent dat hij dat ook ambtshalve kan, en dus in

deze niet volledig afhankelijk is van de wil van partijen. Tevens worden de artt. 1397 en 1398 Ger.W. in dezelfde zin aangepast.

De OVB waarschuwt in dit verband voor een uitholling van het beschikkingsbeginsel. Bovendien kan de OVB enkel haar reserves herhalen ten aanzien van de niet-onmiddellijke appellabiliteit van tussenvonnissen: De OVB merkt op dat een negatief gevolg kan zijn dat veel nutteloze kosten zullen moeten worden gemaakt indien geen hoger beroep mogelijk is tegen een onterecht opgelegd deskundigenonderzoek.

Ten slotte wenst de OVB nog een suggestie aan te dragen met betrekking tot de interactie tussen art. 1397, tweede lid Ger.W. en art. 1495, tweede lid Ger.W.:

Als een geldsomveroordeling in een beslissing op tegenspraak waartegen hoger beroep openstaat niet uitvoerbaar bij voorraad wordt verklaard, zou de aanwending van hoger beroep de tenuitvoerlegging schorsen, maar het lopen van de termijn voor hoger beroep niet. Hierover merkten de Leval en Van Compernelle in de door het ontwerp veelvuldig geciteerde bijdrage eerder op dat *“le législateur n’a aucunement veillé à assurer une cohérence de nature à éviter la saisine de la Cour constitutionnelle”*(JT 2015, 802).

Het tweede lid van art. 1495 Ger.W zou dus moeten stellen:

“Onverminderd het bewarend beslag bedoeld in artikel 1414, kan de veroordeling tot betaling van een som geld, die het voorwerp is van een beslissing waartegen nog verzet openstaat, niet worden ten uitvoer gelegd voor het verstrijken van een maand na de betekening van de beslissing, tenzij voorlopige tenuitvoerlegging daarvan is gelast. [De veroordeling tot betaling van een som geld, die het voorwerp is van een beslissing op tegenspraak waartegen nog hoger beroep openstaat en die niet uitvoerbaar bij voorraad werd verklaard, kan niet worden ten uitvoer gelegd voor het verstrijken van een maand na de betekening van de beslissing].”

Artikelen 146: opheffing art. 1064 Ger.W.43-144: veralgemening sanctie niet-naleving conclusiekalender

Artikel 146 behandelt de opheffing van artikel 1064 Ger.W., daar dit zonder voorwerp is geworden, vermits de dwingende conclusiekalender nu ook in hoger beroep toepasselijk wordt gemaakt.

De OVB waarschuwt als vanouds voor dwingende conclusiekalenders.

Titel 15 - Opheffing van de Phenix-wetten

Artikelen 155 tot en met 191

Artt. 208 tot en met 213 VO PPIV heffen de drie PHENIX-wetten van minister van Justitie Laurette Onkelinx op per 31 december 2016.

De OVB juicht deze legistieke opheffing toe.

Eenzijds sluit ze een pijnlijk hoofdstuk in de geschiedenis van de Belgische justitie eindelijk en definitief af en kan daardoor de bladzijde worden omgedraaid om werk te maken van een informatisering van de Belgische justitie op nieuwe leest. De OVB herhaalt in dat verband haar grote bereidheid om daaraan actief mee te werken en verwijst in dat verband naar de ondertekening van het samenwerkingsprotocol tussen de minister van Justitie en de juridische actoren op 22 juni laatstleden.

Anderzijds vermijdt de wetgever door de opheffing de talrijke legistische “opkuisoperaties”, die recent nodig waren doordat oude bepalingen van de Phenix-wetten volgens de wet al in werking hadden moeten getreden zijn. De OVB verkiest omwille van de duidelijkheid en de transparantie dat de nieuwe bepalingen in toekomstige aparte wetten worden gegoten en herhaalt in dat verband wat ze eerder opmerkte bij het eerste potpourriwetsontwerp.

Titel 21 - Rechterlijke organisatie

De OVB wil als algemene bedenking bij het luik rechterlijke organisatie formuleren dat ze de stellige indruk heeft dat tal van bepalingen in de feiten eigenlijk vooruitlopen op het al lang in het vooruitzicht gesteld, maar nog steeds niet politiek getrancheerde *Masterplan Gerechtsgebouwen* en de hertekening van de kantons van de vredegerichten die beide nochtans een speerpunt vormen in het Justitieplan dat de minister meer dan een jaar geleden presenteerde.

De OVB zou in die omstandigheden, samen met de leden van de Commissie Justitie van de Kamer die de minister van Justitie daarover al talloze malen hebben geïnterpelleerd de voorbije maanden, dan veeleer verkiezen dat er kleur wordt bekend en een einde wordt gemaakt aan de heersende onduidelijkheid, zodat rechtzoekenden, magistraten, advocaten en de andere juridische actoren eindelijk weten waar ze aan toe zijn. De regering moet duidelijk maken waar ze nog op welk niveau recht wil laten spreken, zodat het maatschappelijk debat daarover kan worden gevoerd.

Artikel 227: tijdelijke verplaatsing zetel van afdeling van een rechtbank

Artikel 227 van het voorontwerp voegt een nieuw artikel 86*bis* in het Gerechtelijk Wetboek in, dat bepaalt dat de Koning de zetel van een afdeling van een *rechtbank* (en in voorkomend geval de rechtbank zelf indien die slechts een zetel telt) via een in de Ministerraad overlegd besluit tijdelijk kan verplaatsen naar een andere gemeente van het arrondissement of het rechtsgebied op voorstel of na advies van de korpschef en hetzij de procureur des Konings hetzij de arbeidsauditeur.

Gelet op de grote impact voor de betrokken rechtzoekenden en hun raadsliden dringt de OVB erop aan dat voorafgaandelijk eveneens het advies van de stafhouders van de balies van het arrondissement of het rechtsgebied wordt ingewonnen. De OVB begrijpt dat omstandigheden van overmacht, behoefte van de dienst, efficiëntie, goed beheer van het patrimonium en van de infrastructuur in hoofde van de minister van Justitie en de magistratuur kunnen worden ingeroepen als motief voor een overplaatsing, maar meent dat de dienstverlening van de openbare dienst die justitie is naar de rechtzoekenden nooit in het gedrang mag komen en minstens als bijkomend criterium zou moeten gelden.

Daarom vraagt de OVB uitdrukkelijk om tevens een duidelijke einddatum te bepalen, omdat anders de vrees bestaat dat een tijdelijke overplaatsing van een zetel van een afdeling van een rechtbank

wellicht zal resulteren in een definitieve afschaffing van die zetel. Met het oog daarop pleit de OVB ervoor om de tijdelijke overplaatsing telkens te begrenzen tot een korte periode van maximum zes maanden, waarna na afloop opnieuw moet worden geëvalueerd, en het aantal periodes van tijdelijke overplaatsing te beperken tot maximum zes. De OVB meent dat een dergelijke periode van aldus in totaal drie jaar zou moeten kunnen volstaan om de motieven die ten grondslag van de tijdelijke overplaatsing liggen aan te pakken en verzet zich in elk geval met klem tegen een verlenging van de tijdelijke overplaatsing *ad perpetuam*.

De OVB erkent wel dat de voorgestelde regeling een oplossing zou kunnen bieden voor penibele situaties als die van de afdeling Veurne van de arbeidsrechtbank Gent, waar momenteel een onaanvaardbare spreidstand bestaat tussen het werkelijke en wettelijke land. De afdeling Veurne bestaat immers juridisch nog steeds; alleen zetelt ze in de praktijk bijna volledig in Ieper en moet de rechtzoekende zich bijgevolg naar daar geven en kan hij niet meer terecht in Veurne.

Artikel 228: zitting jeugd- of familiekamers hof van beroep in een plaats in een andere provincie van het rechtsgebied van het hof van beroep

Art. 228 van het voorontwerp vult art. 101 Ger.W. aan met de bepaling dat de Koning kan toelaten dat één of meer jeugd- of familiekamers van het hof van beroep zitting kunnen houden in een plaats in een andere provincie van het rechtsgebied van het hof van beroep voor de behandeling van de hogere beroepen tegen de vonnissen van de jeugd- en familierechtbanken binnen de afdelingen van de rechtbank van eerste aanleg van de betrokken provincie/gerechtelijk arrondissement.

De OVB verheugt er zich over dat thans ook de omgekeerde mobiliteit van de magistratuur gestalte krijgt en de rechtzoekende zich minder moet verplaatsen.

De OVB wil wijzen op mogelijke toepassingsproblemen, die best in de memorie van toelichting verder worden verduidelijkt. Zal de voorgestelde regeling bijvoorbeeld zonder meer gelden voor alle plaatsen waar een afdeling van de rechtbank van eerste aanleg is gevestigd of alleen voor de meest afgelegen? Zal de voorgestelde regeling gelden voor alle zaken of zullen rechtzoekenden kunnen vragen om hun zaak alsnog te laten behandelen op de zetel van het hof van beroep? Waar ligt de facto het verschil tussen rechtspraak door een kamer van een gedecentraliseerde afdeling en rechtspraak door een kamer van het hof van beroep? Afhankelijk van de verschillende opties kan de wetgever in de praktijk een nieuwe stap zetten naar de invoering van de eenheidsrechtbank, waar de OVB al jaren vragende partij voor is.

Artikel 230: tijdelijke verplaatsing zetel van een afdeling van een hof

Artikel 230 van het voorontwerp voegt een nieuw art. 113^{quater} in het Gerechtelijk Wetboek in, dat bepaalt dat de Koning de zetel van een afdeling van het hof van beroep of het arbeidshof via een in de Ministerraad overlegd besluit tijdelijk kan verplaatsen naar een andere gemeente van het arrondissement of het rechtsgebied op voorstel of na advies van de korpschef en hetzij de procureur des Konings hetzij de arbeidsauditeur.

De OVB verwijst naar haar opmerkingen bij artikel 227 van het voorontwerp, die zij naar analogie van toepassing acht op het nieuw voorgestelde art. 113^{quater} Ger.W. Minstens vraagt zij dat de stafhouders van de betrokken balies in deze om advies worden gevraagd.

Artikel 231: verbinding griffie aan meerdere vrederechten van een zelfde arrondissement

Artikel 231 van het voorontwerp bepaalt dat de Koning op voorstel of na advies van de voorzitter van de vrederechters en rechters in de politierechtbank éénzelfde griffie aan meerdere vrederechten van eenzelfde arrondissement kan verbinden en bepalen waar deze griffie haar zetel houdt.

De OVB kant zich op zich niet tegen het principe, maar acht het wel logisch dat een beperking van het aantal griffies in elk geval zou worden gecompenseerd door ruimere openingsuren en een betere dienstverlening naar burgers, advocaten en andere juridische actoren dan thans het geval is.

Artikel 237: verbinding griffie aan meerdere vrederechten van een zelfde kanton

Artikel 237 van het voorontwerp laat toe dat de Koning (?) op voorstel of na advies van de voorzitter van de vrederechters en de rechters in de politierechtbank éénzelfde griffie aan meerdere zetels van eenzelfde kanton verbindt en bepaalt waar deze griffie haar zetel houdt.

Art. 237 van het voorontwerp bepaalt verder dat de neerlegging van stukken ter griffie met het oog op de aanhangigmaking en behandeling die door een zaakverdelingsreglement toegewezen zijn aan een bepaalde afdeling kan gebeuren in elke afdeling van de bevoegde rechtbank.

De OVB verwijst voor de fusie van de griffies van de vrederechten. naar haar commentaar bij art. 231 van het voorontwerp.

De *ratio legis* voor de specifieke bepaling over het neerleggen van stukken ter griffie voor zaken die door een zaakverdelingsreglement zijn toegewezen aan een bepaalde afdeling ontgaat de OVB enigszins op basis van de huidige motivering in de memorie van toelichting. De inwerkingtreding van e-Deposit op 2 juli laatstleden (en in de toekomst de vervanging ervan voor de advocaten door DPA-Deposit) zal immers een beveiligde elektronische verzending toelaten, zodat advocaten zich sowieso niet meer fysiek zullen moeten verplaatsen. Vermoed wordt dat deze bepaling vooral is ingelast voor burgers die zich niet laten bijstaan door een advocaat.

STANDPUNT

Commentaar op het wetsontwerp houdende vereenvoudiging, harmonisering, informatisering en modernisering van bepalingen van burgerlijk recht en van burgerlijk procesrecht alsook van het notariaat, en houdende diverse bepalingen inzake justitie (= *potpourri V*) (Parl. St. Kamer 2016-17, nr. 54-2259/001).

Studiedienst Orde van Vlaamse Balies (bestuurder Dirk CHABOT, Bart COPPEIN, Philippe GÉRARD, Thomas INCALZA, Twyla QUÉVA, Isabelle VANTOMME en Sofie VERHERSTRAETEN)

Brussel, 6 februari 2017¹⁹

¹⁹ Contactpersoon: bart.coppein@ordevanvlaamsebalies.be

In voorliggend standpunt lijst de Orde van Vlaamse Balies (*hierna: OVB*) haar commentaar op met betrekking tot het wetsontwerp houdende vereenvoudiging, harmonisering, informatisering en modernisering van bepalingen van burgerlijk recht en van burgerlijk procesrecht alsook van het notariaat, en houdende diverse bepalingen inzake justitie (*hierna: wetsontwerp*).

De OVB benadrukt eens te meer dat zij, net zoals bij de vorige potpourri-wetsontwerpen het geval was, constructieve feedback wil geven en de minister voluit wil steunen in zijn streven om Justitie naar de 21ste eeuw te brengen.

Tal van bepalingen uit het wetsontwerp kunnen vanuit dat oogpunt de volmondige goedkeuring wegdragen van de OVB. In het bijzonder betreft het:

- artikelen 110-114 omtrent verzoeken van grensoverschrijdende maatregelen inzake de ouderlijke verantwoordelijkheid en de bescherming van kinderen: *de OVB verheugt zich dat werk werd gemaakt van deze proceseconomische vooruitgang die bovendien de Belgische wetgeving meer in overeenstemming brengt met de internationale regelgeving;*

- artikel 148 over de tussenvonnissen: *de OVB acht deze wettelijke verduidelijking noodzakelijk om de discussie binnen de rechtsleer ter zake te beslissen;*

- artikel 153 over de veralgemening van de korte debatten-rechtspleging op de inleidingszitting hoger beroep: *de OVB gaat akkoord met de voorgestelde wijziging;*

- artikelen 158 over de keuze voor de actieve rechter: *de OVB kan zich ook in deze achter de keuze van de wetgever scharen;*

- artikel 162 over de toekenning van verjaringsstuitende werking aan de aanmaning door de advocaat in de nieuwe procedure invordering van onbetwiste geldschulden: *de OVB is principieel voorstander van de toekenning van verjaringsstuitende werking aan de aanmaning door de advocaat en bepleit in het algemeen een verdere uitbreiding van de draagwijdte van artikel 2244 B.W..*

* * *

Met een aantal bepalingen uit het wetsontwerp heeft de OVB daarentegen meer moeite en vraagt zij een bijsturing in de door haar gewenste zin. Die bepalingen worden hierna toegelicht.

Titel 4 – Wijziging van het Wetboek van internationaal privaatrecht

Artikelen 48 tot en met 60 van het wetsontwerp beogen:

- enerzijds de verwijzingsregels voor de vaststelling van de naam en voornamen in lijn te brengen met de rechtspraak van het Hof van Justitie van de Europese Unie en het Europees Hof voor de Rechten van de Mens;
- anderzijds uniformisering door de overname van bevoegdheids- en collisieregels van Europese verordeningen inzake echtscheiding en scheiding van tafel en bed, onderhoudsverplichtingen, erfopvolging en verbintenissen.

De OVB gaat principieel akkoord met de voorgestelde wijzigingen aan het Wetboek van internationaal privaatrecht (*hierna: WIPR*), al wijst ze erop dat de verwijzing zonder meer naar Europese verordeningen – geschreven in een EU-context – in de praktijk voor verwarring kan zorgen wanneer het WIPR wordt gehanteerd in een casus met internationale (niet-Europese) aanknopingspunten.

Deze bemerking brengt de OVB ertoe aan te dringen op een wetgevend initiatief ter coördinatie van de verschillende regelgevingen inzake internationaal privaatrecht (*hierna: IPR*), zodat de diverse actoren binnen Justitie aan de hand van één duidelijk instrument het overzicht hebben van alle toepasselijke regels van het IPR per materie.

Titel 5 - Diverse wijzigingen op het gebied van het familierecht en met betrekking tot de familierechtbank

Hoewel de OVB geen probleem heeft met de aangebrachte punctuele wijzigingen, wenst ze haar suggestie te herhalen²⁰ dat er initiatieven worden genomen tot een meer eenvormige werkwijze en een meer gelijklopende interpretatie van de wettelijke procedureregels bij de verschillende familierechtbanken in ons land.

Artikelen 70-72 van het wetsontwerp schaffen de bevoegdheid van de vrederechter af inzake vorderingen betreffende de onderhoudsuitkeringen die verband houden met het recht op een leefloon. Luidens de memorie van toelichting zullen de standaardregels van het Gerechtelijk Wetboek van toepassing zijn op de geschillen inzake de terugvordering en invordering van het leefloon. Aan de bevoegdheid van de familierechtbank inzake ‘gewone’ geschillen over onderhoudsverplichtingen wordt niet geraakt.

De OVB betreurt, zoals eerder uiteengezet in haar standpunt ten aanzien van het voorontwerp potpourri V, dat de bevoegdheid voor geschillen inzake de terugvordering en invordering van leefloon niet wordt toegewezen aan de arbeidsrechtbank, die overeenkomstig artikel 580, 8°d) Ger.W. thans reeds kennis neemt van “*de geschillen betreffende de toepassing van de organieke wet van 8 juli 1976 betreffende de openbare centra voor maatschappelijk welzijn, inzake de betwistingen betreffende de toekenning, de herziening, de weigering en de terugbetaling door de gerechtigde, van de maatschappelijke dienstverlening, en de toepassing van de administratieve sancties bepaald door de wetgeving ter zake*”.

²⁰ Zoals geformuleerd in haar schriftelijk advies van 26 februari 2015 bij het wetsvoorstel van 18 december 2014 tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek wat de persoonlijke verschijning in familiezaken betreft, *Parl.St.* Kamer 2014-15, nr. 54K0724/001.

Titel 9 – Wijzigingen met betrekking tot de verklaring tot aanvaarding onder voorrecht van boedelbeschrijving of verwerping van een nalatenschap en invoering van een centraal erfrechtregister

De artikelen 115-116 van het wetsontwerp voorzien dat de verwerping van een nalatenschap of de verklaring van aanvaarding onder voorrecht van boedelbeschrijving voortaan enkel kunnen gebeuren door middel van een verklaring afgelegd ten overstaan van een notaris in authentieke vorm. Beide verklaringen zullen met andere woorden niet langer kunnen worden gedaan op de griffie van de rechtbank van eerste aanleg, noch in de vorm van een onderhandse akte ten overstaan van een notaris. Hoewel de OVB het nut inziet van de ontlasting van de griffies en van het centraliseren van deze formaliteiten bij één instantie, heeft ze bedenkingen bij de verplichting om beide verklaringen enkel nog in een authentieke akte te kunnen opnemen. Zo kan worden verwacht dat een notariële akte gevoelig meer zal kosten dan het afleggen van een verklaring op de griffie. Het huidige wetsontwerp voorziet echter onvoldoende waarborgen om het risico op een verhoging van de kosten voor de rechtzoekende – die geen andere keuze zal hebben dan de verklaringen af te leggen voor een notaris – te ondervangen.

Advocaten zullen verklaringen van aanvaarding van nalatenschappen onder voorrecht van boedelbeschrijving of verklaringen van verwerping in de toekomst niet langer kunnen raadplegen via het register van deze verklaringen dat ter griffie wordt bijgehouden. Het wetsontwerp voert in de artikelen 117 e.v. namelijk een centraal erfrechtregister in, beheerd door de Koninklijke Federatie van het Belgisch Notariaat, waarin deze verklaringen zullen worden geregistreerd. De OVB acht het onontbeerlijk dat advocaten, als belangrijke actoren binnen Justitie, niet ongelijk behandeld worden ten aanzien van notarissen²¹ en toegang krijgen tot het centraal erfrechtregister. Dit kan perfect georganiseerd worden via het Digitaal Platform voor de Advocaat (*ofwel: DPA*), naar analogie van de huidige toegang van Vlaamse advocaten tot online diensten van het Rijksregister, het Centraal Bestand Beslagberichten en Graydon. De OVB dringt er op aan dat voormelde toegang uitdrukkelijk wordt ingeschreven in het wetsontwerp. De Raad van State adviseert overigens in het licht van het wettigheidsbeginsel van artikel 22 Gw. dat de wetgever minstens de essentiële aspecten van de toegang zelf regelt. Op die manier geeft de Raad van State aan dat de machtiging verleend aan de Koning in dat verband te ruim is.

²¹ Verwezen kan worden naar het beroep dat door de OVB werd ingediend bij het Grondwettelijk Hof op 25 april 2016 tot vernietiging van de artikelen 9 en 40 van de wet van 19 oktober 2015 houdende wijziging van het burgerlijk procesrecht en houdende diverse bepalingen inzake justitie (bekendgemaakt in het Belgisch Staatsblad van 22 oktober 2015) en dat betrekking heeft op de toegang tot en het gebruik van het “Centraal register voor de invordering van onbetwiste geldschulden”.

Titel 10 – Notariaat

Het artikel 132 schaft de neerlegging af van een gelijkvormig afschrift van het proces-verbaal van de opening en van de staat van eigenhandige en internationale testamenten samen met een gewaarmerkte fotokopie van deze testamenten, hetgeen diende te gebeuren ter griffie van de rechtbank van eerste aanleg van het arrondissement waar de erfenis is opengevallen.

De OVB verwijst naar haar voorgaande bemerkingen over titel 9, artikelen 117 en volgende en uit opnieuw haar bezorgdheid over de toegang voor advocaten tot documenten die tot nu toe geraadpleegd konden worden via de griffie van de rechtbank van eerste aanleg. Zoals verwoord in het standpunt naar aanleiding van het voorontwerp, lijkt het de OVB essentieel dat aan advocaten toegang zou worden verschaft tot het Centraal Register voor Testamenten (*hierna: C.R.T.*) in de schoot van de Koninklijke Federatie van het Belgisch Notariaat, zodat advocaten weten bij welke notaris ze terecht kunnen voor informatie omtrent een bepaald testament. Net als notarissen zouden advocaten kennis moeten kunnen nemen van de geregistreerde testamenten eens een persoon overlijdt. Het komt immers vaak voor dat een advocaat geconsulteerd wordt voor advies in het kader van een opengevallen nalatenschap. Ook hier kan voor de praktische uitwerking gedacht worden aan het DPA.

Titel 11 – Diverse procedurele bepalingen

Artikel 141: veralgemening sanctie niet-naleving conclusiekalender

Artikel 141 veralgemeent de sanctie op de niet-naleving van de conclusiekalender, zijnde de wering uit de debatten.

De OVB verzet zich tegen overmatig strenge sancties op de niet-naleving van de conclusiekalender. Ze merkt daarbij op dat een zekere flexibiliteit in bepaalde gevallen net een oplossing dichterbij kan brengen.

De OVB kan zich vinden in de vervanging van de woord “*déposées*” door het woord “*remises*” in artikel 747, §2 , derde lid. Reeds eerder had de OVB in haar standpunt ten aanzien van het voorontwerp potpourri V immers gewaarschuwd voor een overmatig formalisme door de neerlegging ter griffie te verankeren in de wet. De parlementaire voorbereiding verklaart daarover thans: “*in het voorontwerp was ervoor geopteerd in de Franse tekst systematisch de noties “dépot” of “déposer” te gebruiken. De Raad van State vreest echter dat hiermee de mogelijkheid zou worden uitgesloten om conclusies per post naar de griffie te zenden, en verkiest daarom de z.i. ruimere begrippen “remise” of “remettre”, terwijl gepreciseerd zou moeten worden dat dit zowel via (letterlijke) “dépot” op de griffie als door toezending per post zou kunnen gebeuren. Aangezien het er alleen maar op aankomt elke mogelijke discussie uit te sluiten, wordt die suggestie gevolgd.*”

Artikel 150: verstekregel

Artikel 150 bevat een zeer ingrijpende beperking van de mogelijkheid om verzet te doen. Het stelt namelijk voor om artikel 1047, eerste lid Ger.W. zodanig te wijzigen dat verzet niet langer mogelijk is tegen ieder verstekvonnis, maar alleen tegen verstekvonnissen die in laatste aanleg

zijn geweest. Tegen een appellabel verstekvonnis zou daardoor in het geheel geen verzet meer kunnen worden gedaan.

Het voorontwerp bevatte reeds een (weliswaar minder strenge maar toch al zeer verregaande) beperking van de mogelijkheid om verzet te doen door het alleen nog toe te laten in geval van omstandigheden buiten de wil van de verzetdoende partij. Terecht stelde de memorie van toelichting toen nog dat rekening moet worden gehouden met de Europese minimumnormen voor heroverweging in uitzonderingsgevallen, zoals voorzien in artikel 19 verordening 805/2004 tot invoering van een Europese executoriale titel voor niet-betwiste schuldvorderingen (*hierna: EET-verordening*).

De OVB uitte reeds scherpe kritiek op die voorgenomen indijking van de verzetsmogelijkheden. Door een nog strengere beperking op te nemen dan het voorontwerp, voldoet het wetsontwerp bovendien al helemaal niet aan de minimumnormen van de EET-verordening. Verschillende auteurs schrijven immers vandaag reeds dat de bestaande verzetsprocedure al niet volstaat. Zo stelt SMETS bijvoorbeeld dat de mogelijkheid om zich te beroepen op overmacht niet kan worden gelijkgesteld met het bestaan van een procedure tot heroverweging in de zin van artikel 19 EET-verordening²². Zo ook schrijft PERTEGÁS dat “[e]en meerderheid van auteurs [...] vindt dat het verzet (en bij uitbreiding de andere naar Belgisch recht beschikbare gewone en buitengewone rechtsmiddelen) aan de criteria van artikel 19 EET-Vo niet voldoet”²³. De huidige verzetsregeling - en *a fortiori* een nog verdere beperking ervan - heeft tot zeer betreuenswaardig gevolg dat in België uitgesproken beslissingen buiten de EET-verordening vallen.

Daarom vraagt de OVB de wetgever om de huidige regeling ongewijzigd te laten. Zij zou integendeel zelfs moeten worden uitgebreid, wil men aan de minimumnormen van de EET-verordening voldoen. Indien de wetgever toch van oordeel is dat de mogelijkheden tot verzet beperkt zouden moeten worden, pleit de OVB in ondergeschikte orde voor een overname van de tweede potpourri-wet, waardoor dit onderdeel van het wetsontwerp duidelijk geïnspireerd is. Tijdens de totstandkoming van potpourri II was op strafprocesrechtelijk gebied immers precies dezelfde problematiek aan de orde maar koos de wetgever voor een (volgens de OVB meer verdedigbaar) criterium om verzet ongedaan te verklaren, namelijk de afwezigheid van een ‘wettige reden van verschoning’ (artikelen 171 en 187 §6 Sv.). Wat de assisenprocedure betreft, bleven de mogelijkheden tot verzet overigens ongewijzigd (artikelen 356-358 Sv.). De OVB is van mening dat in het burgerlijk procesrecht een zelfde mate van terughoudendheid gepast is: wanneer sprake is van wettige redenen om verstek te laten, die door de rechter aanvaard worden, moet ook in burgerlijke zaken een verzetsprocedure mogelijk zijn. De eenvormigheid van criteria in het burgerlijk procesrecht en in het strafprocesrecht zou de rechtszekerheid bovendien zeer ten goede komen.

In het algemeen waarschuwt de OVB tevens voor de verlaging van de bescherming van procedurele grondrechten onder het niveau dat door het EVRM wordt geboden.

Ten slotte wijst de OVB erop dat het oorspronkelijke wetsontwerp van de vierde potpourri-wet (PP IV) met betrekking tot de bijzondere bepalingen voor de rechtspleging voor de rechtbank van koophandel in artikel 69, 4° bepaalde dat de dagvaarding “op straffe van nietigheid, de tekst van de artikelen 1385quaterdecies/4 en 1385quaterdecies/12” bevatte:

²² A. SMETS, “Het Europese betalingsbevel: Vo. Nr. 1896/2006 van 12 december 2006 tot invoering van een Europese betalingsbevelprocedure en het recht op tegenspraak van de schuldenaar, *T.Vred.* 2010, afl. 3, (51) 66-67.

²³ M. PERTEGÁS, “De Europese executoriale titel in perspectief” in A. VAN OEVELEN, R. DE CORTE, J. MEEUSEN, S. RUTTEN en M. PERTEGÁS, *Hulde aan prof. dr. Jean Laenens*, Antwerpen, Intersentia, 2008, (211) 215.

Het ontworpen artikel 1385quaterdecies/4 bepaalde: *“De verweerder neemt conclusie binnen vijfenveertig dagen na de dagvaarding. In geval van toepassing van artikel 709 wordt de termijn verlengd overeenkomstig artikel 55. In geval van toepassing van artikel 708 kan de voorzitter een verkorte antwoordtermijn bepalen of de verweerder van antwoord ontslaan.*

Aan de conclusie worden de geïnventariseerde stavingstukken waarvan de verweerder gebruik wenst te maken toegevoegd.

Laattijdige conclusies of laattijdige stukken worden ambtshalve uit de debatten geweerd. Het is de verweerder niet toegestaan zich in de verdere rechtspleging te beroepen op andere middelen of stukken, tenzij om te antwoorden op repliek waarop hij redelijkerwijze niet vermocht te anticiperen.”.

Artikel 1385quaterdecies/12 bepaalde dan weer dat: *“§ 1. Indien een van de partijen niet verschijnt op de inleidende zitting of op de zitting waarop de zaak is bepaald of waartoe zij is verdaagd, kan tegen haar vonnis bij verstek worden gevorderd. De rechtspleging is evenwel steeds op tegenspraak ten aanzien van de eiser en, indien hij conclusie heeft genomen, van de verweerder.*

§ 2. Verzet tegen een verstekvonnis wordt slechts toegelaten indien de verzetdoende partij aantoont dat omstandigheden buiten haar wil haar redelijkerwijze hebben belet of, indien de dagvaarding aan de persoon werd betekend, het haar onmogelijk hebben gemaakt conclusie te nemen, wat in de akte van verzet wordt uiteengezet, op straffe van onontvankelijkheid van het verzet.

§ 3. De artikelen 1047, vierde lid, 1385quaterdecies/2 en 385quaterdecies/3 zijn niet toepasselijk op het verzet of de akte van verzet. De akte van verzet bevat, overeenkomstig artikel 744, de opgaven bedoeld in die bepaling. Aan die akte worden de geïnventariseerde stavingstukken waarvan de eiser op verzet gebruik wenst te maken toegevoegd. Laattijdige stukken worden ambtshalve uit de debatten geweerd. Het is de eiser op verzet niet toegestaan zich in de verdere rechtspleging te beroepen op andere middelen of stukken, tenzij om te antwoorden op repliek waarop hij redelijkerwijze niet vermocht te anticiperen.

De oorspronkelijke dagvaarding geldt als conclusie voor de verweerder op verzet.

Op de inleidingszitting van het verzet wordt gehandeld overeenkomstig 1385quaterdecies/8.”.

De ontworpen regeling uit potpourri IV bouwde aldus een veiligheid in die de burger van meet af aan informeert over de gevolgen van verstek en de voorwaarden om verzet aan te tekenen. De OVB acht het aangewezen om deze veiligheid ook hier in te bouwen.

Artikel 151: appellabiliteit van beslissingen alvorens recht te doen

Artikel 151 behandelt de appellabiliteit van beslissingen alvorens recht te doen *ex* artikel 1050 Ger.W., *“tenzij de rechter anders bepaalt”*. Dit betekent dat hij dit ook ambtshalve kan, en dus in deze niet afhankelijk is van de wil van partijen. Tevens worden de artikelen 1397 en 1398 Ger.W. in dezelfde zin aangepast.

De OVB waarschuwt in dit verband voor een uitholling van het beschikkingsbeginsel. Bovendien kan de OVB enkel haar reserves herhalen ten aanzien van de niet-onmiddellijke appellabiliteit van tussenvonnissen: De OVB merkt op dat een negatief gevolg kan zijn dat veel nutteloze kosten zullen moeten worden gemaakt indien geen hoger beroep mogelijk is tegen een onterecht opgelegd deskundigenonderzoek.

Ten slotte wenst de OVB nog een suggestie aan te dragen met betrekking tot de interactie tussen artikel 1397, tweede lid Ger.W. en artikel 1495, tweede lid Ger.W.:

Als een geldsomveroordeling in een beslissing op tegenspraak waartegen hoger beroep openstaat niet uitvoerbaar bij voorraad wordt verklaard, zou de aanwending van hoger beroep de tenuitvoerlegging schorsen, maar het lopen van de termijn voor hoger beroep niet. Hierover merkten de LEVAL en VAN COMPERNOLLE in de door het ontwerp veelvuldig geciteerde bijdrage eerder op dat *“le législateur n’a aucunement veillé à assurer une cohérence de nature à éviter la saisine de la Cour constitutionnelle”*²⁴.

Het tweede lid van artikel 1495 Ger.W zou dus moeten stellen:

“Onverminderd het bewarend beslag bedoeld in artikel 1414, kan de veroordeling tot betaling van een som geld, die het voorwerp is van een beslissing waartegen nog verzet openstaat, niet worden ten uitvoer gelegd voor het verstrijken van een maand na de betekening van de beslissing, tenzij voorlopige tenuitvoerlegging daarvan is gelast. [De veroordeling tot betaling van een som geld, die het voorwerp is van een beslissing op tegenspraak waartegen nog hoger beroep openstaat en die niet uitvoerbaar bij voorraad werd verklaard, kan niet worden ten uitvoer gelegd voor het verstrijken van een maand na de betekening van de beslissing].”

Artikel 152: opheffing artikel 1064 Ger.W.: veralgemening sanctie niet-naleving conclusiekalender

Artikel 152 behandelt de opheffing van artikel 1064 Ger.W. Laatstgenoemd artikel is zonder voorwerp geworden vermits de dwingende conclusiekalender nu ook in hoger beroep toepasselijk wordt gemaakt.

De OVB waarschuwt als vanouds voor dwingende conclusiekalenders.

Titel 17 - Verzetsprocedure voor derden bij rechtshulpverzoek

Artikel 211: nieuwe verzetsprocedure voor derden bij rechtshulpverzoek

Artikel 211 ontwerpt een nieuwe procedure die derde belanghebbenden toelaat hun rechten te doen gelden ten aanzien van goederen die in beslag zijn genomen na een buitenlands rechtshulpverzoek waarin België gevraagd wordt om een huiszoeking uit te voeren. Daartoe wordt een vijfde paragraaf toegevoegd aan artikel 6 van de rechtshulpwet van 9 december 2004. De OVB stelt het op prijs dat een regeling wordt uitgewerkt, maar heeft ernstige twijfels over de grondwettigheid van de gekozen oplossing. Zo juicht de OVB toe dat derde belanghebbenden tegen de beslissing van de procureur des Konings verzet kunnen doen bij de raadkamer en dat hoger beroep openstaat bij de KI, maar betreurt zij dat de ontworpen regeling iedere vorm van cassatievoorziening uitdrukkelijk uitsluit.

Zeer terecht immers wees de Raad van State erop dat de steller van het wetsontwerp moet nagaan of de afwijking van de gemeenrechtelijke regeling wel verantwoord is in het licht van het gelijkheidsbeginsel (artikelen 10-11 Gw.) én het mensenrecht op toegang tot de rechter (artikel 6

²⁴ JT 2015, 802

EVRM). Tevens merkte de Raad zeer terecht op dat wat momenteel in de memorie van toelichting vermeld staat, namelijk dat er “*uitdrukkelijk voor [wordt] gekozen om het arrest van de [KI] niet open te stellen voor een voorziening in cassatie*” (MvT, p. 164), uiteraard geen verantwoording uitmaakt (Adv.RvS, p. 478). De OVB vraagt de wetgever dan ook om aan die dreigende discriminatie een einde te maken en cassatievoorziening opnieuw open te stellen.

Titel 18 – Rechterlijke organisatie

De OVB wil als algemene bedenking bij het luik rechterlijke organisatie formuleren dat ze de stellige indruk heeft dat tal van bepalingen in de feiten vooruitlopen op het al lang in het vooruitzicht gestelde *Masterplan Gerechtsgebouwen*, dat nochtans een speerpunt vormde in het Justitieplan dat de minister meer dan een jaar geleden presenteerde.

De OVB zou in die omstandigheden, samen met de leden van de Commissie Justitie van de Kamer die de minister van Justitie daarover al talloze malen hebben geïnterpelleerd de voorbije maanden, veeleer verkiezen dat er kleur wordt bekend en dat er een einde wordt gemaakt aan de heersende onduidelijkheid, zodat rechtzoekenden, magistraten, advocaten en de andere juridische actoren eindelijk weten waar ze aan toe zijn. De regering moet duidelijk maken waar ze nog op welk niveau recht wil laten spreken, zodat het maatschappelijk debat daarover kan worden gevoerd.

Artikel 212: handhaving voorlopige hechtenis in de gevangenis

Artikel 212 creëert de mogelijkheid om zittingen van de raadkamer inzake overleverings- en uitleveringsprocedures in de gevangenis te laten plaatsvinden. De memorie van toelichting overweegt daarbij dat de burgerlijke partijen niet tussenkomen in zulke procedures, zodat de bezorgdheid dat een zitting in de gevangenis voor hen een belastende ervaring kan zijn, komt te vervallen (MvT, p. 165). De OVB betreurt de verdere uitbreiding van artikel 76 Ger.W. en herhaalt haar standpunt dat het vermoeden van onschuld en de onpartijdigheid van de rechter ernstig in het gedrang komen wanneer hij de verdachte in de gevangenis zelf berecht. Zij deelt de bezorgdheid om de burgerlijke partijen en vraagt tevens de nodige bezorgdheid om de vooralsnog onschuldige verdachte. Net zoals veiligheidsproblemen (waaraan door passende voorzorgsmaatregelen overigens steeds kan worden verholpen) niet zwaar genoeg doorwegen om de ongerustheid over de burgerlijke partijen weg te nemen, kunnen zij geen reden zijn om aan het vermoeden van onschuld te raken.

Het arrest van het Grondwettelijk Hof van 14 januari 2016 stelt bovendien twee zeer belangrijke voorwaarden aan de mogelijkheid om zitting te houden in de gevangenis, namelijk (i) dat de zittingen alleen in het administratieve gedeelte van het gevangenisterrein mogen plaatsvinden; en (ii) dat de rechter *in concreto* moet vaststellen dat er inderdaad sprake is van feitelijke veiligheidsredenen om de zitting in de gevangenis te laten doorgaan (zie overwegingen B.11.2 en B.11.3). De OVB beveelt de wetgever dan ook ten stelligste aan om die voorwaarden uitdrukkelijk in artikel 76 Ger.W. te preciseren, zodat de *ratio legis* duidelijk is en zittingen in de gevangenis geen automatisme worden.

Artikel 214: tijdelijke verplaatsing zetel van afdeling van een rechtbank

Artikel 214 van het wetsontwerp voegt een nieuw artikel 86*bis* in het Gerechtelijk Wetboek in, dat bepaalt dat de Koning de zetel van een afdeling van een rechtbank (en in voorkomend geval de rechtbank zelf indien die slechts een zetel telt) via een in de Ministerraad overlegd besluit tijdelijk kan verplaatsen naar een andere gemeente van het arrondissement of het rechtsgebied.

De OVB is tevreden dat werd ingegaan op haar verzoek om hierover, gelet op de grote impact voor de betrokken rechtzoekenden en hun raadslieden, ook het advies van de stafhouder(s) van de betrokken Orde(s) te vragen, zoals trouwens ook de Raad van State had aangeraden in zijn advies.

De OVB begrijpt dat omstandigheden van overmacht, behoefte van de dienst, efficiëntie, goed beheer van het patrimonium en van de infrastructuur in hoofde van de minister van Justitie en de magistratuur kunnen worden ingeroepen als motief voor een overplaatsing, maar meent dat de dienstverlening van de openbare dienst die Justitie is naar de rechtzoekenden nooit in het gedrang mag komen en minstens als bijkomend criterium zou moeten gelden.

De OVB blijft betreuren dat geen duidelijke einddatum wordt bepaald van dergelijke tijdelijke verplaatsing. De vrees bestaat immers dat een tijdelijke overplaatsing van een zetel van een afdeling van een rechtbank wellicht zal resulteren in een definitieve afschaffing van die zetel. Met het oog daarop pleit de OVB ervoor om de tijdelijke overplaatsing telkens te begrenzen tot een korte periode van maximum zes maanden, waarna na afloop opnieuw moet worden geëvalueerd, en het aantal periodes van tijdelijke overplaatsing te beperken tot maximum zes. De OVB meent dat een dergelijke periode van aldus in totaal drie jaar zou moeten kunnen volstaan om de motieven die ten grondslag van de tijdelijke overplaatsing liggen aan te pakken en verzet zich in elk geval met klem tegen een verlenging van de tijdelijke overplaatsing *ad perpetuam*.

Artikel 215: zitting jeugd- of familiekamers hof van beroep in een plaats in een andere provincie van het rechtsgebied van het hof van beroep

Artikel 215 van het wetsontwerp vult artikel 101 Ger.W. aan met de bepaling dat de Koning kan toelaten dat één of meer jeugd- of familiekamers van het hof van beroep zitting kunnen houden in de zetel of de afdeling van een rechtbank van eerste aanleg in een andere provincie van het rechtsgebied van het hof van beroep voor de behandeling van de hogere beroepen tegen de vonnissen van de jeugd- en familierechtbanken binnen de afdelingen van de rechtbank van eerste aanleg van de betrokken provincie/gerechtelijk arrondissement.

De OVB verheugt er zich over dat thans ook de omgekeerde mobiliteit van de magistratuur gestalte krijgt en de rechtzoekende zich minder moet verplaatsen.

De OVB is tevreden dat de memorie van toelichting nu uitdrukkelijk vermeldt dat het alleen maar gaat om het zitting houden van de kamers van het hof van beroep en niet om het inrichten van een nieuwe gedecentraliseerde afdeling. De OVB blijft wel wijzen op mogelijke toepassingsproblemen, die de wetgever toch op één of andere manier zal moeten verduidelijken. In het bijzonder zou nog nader moeten worden bepaald of de voorgestelde regeling zal gelden voor alle zaken - zoals wellicht te verkiezen valt - dan wel of rechtzoekenden desgevallend nog zouden kunnen vragen om hun zaak alsnog te laten behandelen op de zetel van het hof van beroep.

Artikel 217: tijdelijke verplaatsing zetel van een afdeling van een hof

Artikel 217 van het wetsontwerp voegt een nieuw artikel 113^{quater} in het Gerechtelijk Wetboek in, dat bepaalt dat de Koning de zetel van een afdeling van het hof van beroep of het arbeidshof via een in de Ministerraad overlegd besluit tijdelijk kan verplaatsen naar een andere gemeente van het arrondissement of het rechtsgebied.

De OVB is tevreden dat werd ingegaan op haar verzoek om hierover, gelet op de grote impact voor de betrokken rechtzoekenden en hun raadslieden, ook het advies van de stafhouder(s) van de betrokken Orde(s) te vragen, zoals trouwens ook de Raad van State had aangeraden in zijn advies.

De OVB verwijst voor het overige naar haar opmerkingen bij artikel 214 van het wetsontwerp.

V. Wettekst en memorie van toelichting

De gepubliceerde tekst van de wet vindt u [hier](#) op het privaat luik.

De memorie van toelichting bij het wetsontwerp kan u [hier](#) vinden.

VI. Concordantietabel en link wetgevingsdossier “Potpourri à la carte”

De OVB stelde opnieuw een concordantietabel op en stelt die ter beschikking op het privaat luik. U kan deze concordantietabel [hier](#) vinden.

In deze concordantietabel worden de wetsbepalingen voor PP V vergeleken met de wetsbepalingen zoals ze na PP V luiden. Enkel de hierboven gesignaleerde bepalingen die relevant zijn voor de advocatuur worden hier weergegeven.

De OVB heeft tevens het overzichtsdossier van alle voorgaande potpourriwetten geüpdatet zodat u een overzicht behoudt. U vindt [hier](#) het wetgevingsdossier “Potpourri à la carte” waar u in een alfabetisch trefwoordenregister referenties vindt naar alle voorgaande wetgevingsdossiers.

